

Susanna Högerman

PIENLAINAT

Liiketalouden koulutusohjelma
2017

PIENLAINAT

Högerman, Susanna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Toukokuu 2017
Ohjaaja: Heiskanen, Katariina
Sivumäärä: 39
Liitteitä: 0

Asiasanat: kuluttajat, lainat, maksuhäiriöt, pikalainat

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin pienlainoja, niiden käyttöä sekä niistä aiheutuneita ongelmia. Tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia pienlainoja on tarjolla, minkälaista säätelystä niihin liittyy ja minkälaisia ongelmia niiden käyttöön on liittynyt. Opinnäytetyössä tarkasteltiin myös velkaantuneisuutta ja maksuhäiriöitä.

Opinnäytetyö toteutettiin teoreettisena kirjoituspöytätyönä, jossa aineistona käytettiin jo olemassa olevaa tutkimusaineistoa. Aineistona käytettiin kirjallisuutta, lainsäädäntöä, artikkeleita ja tilastoja. Opinnäytetyöhön valittiin jo valmiiksi olemassa olevaa aineistoa, koska aiheesta on saatavilla laajaa tutkimus- ja tilastotietoa.

Opinnäytetyön alussa pohdittiin pienlainan määritelmään ja esiteltiin erilaisia pienlainoja. Pienlainoja säätelee pitkälti kuluttajansuojalain 7 luvun säännökset kuluttajaluotoista ja työssä käytiin läpi myös kyseistä lakia sekä erityisesti pikaluottoihin liittyviä lain erikoisuuksia. Työssä tarkasteltiin myös pienlainatoimintaa Suomessa sekä hie-
man Ruotsissa ja muualla Euroopassa. Opinnäytetyön loppupuolella käsiteltiin vielä velkaantuneisuutta ja maksuhäiriöitä.

Pienlainoista erityisesti pikaluotot ovat aiheuttaneet velkaongelmia erityisesti nuorille ja nuorten velkaantuminen on nykyisin merkittävä yhteiskunnallinen ongelma. Erityisesti pikaluotot ovat kohdanneet toistuvasti kiristyvää säätelystä ja säätelystä ollaan jälleen muuttamassa. Pikaluottoyhtiöt ovat onnistuneet kiertämään useasti lainsäädäntöä ja niiden toiminta on Suomessa yhä erittäin kannattavaa. Pienlainat ovat yksi syy yli-velkaantumisella ja suomalaisten velkaantumisaste onkin korkeampi kuin koskaan.

SMALL LOANS

Högerman, Susanna
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
May 2017
Supervisor: Heiskanen, Katariina
Number of pages: 39
Appendices: 0

Keywords: consumers, loans, defaults, quick loans

This thesis explores small loans, their use and problems caused by them. The purpose of the thesis was to find out, what kind of small loans are available, how they are regulated and what kind of problems there are. The thesis also discusses indebtedness and defaults.

The thesis was conducted as a theoretical study and the data consisted of already available material. In other words, the data included literature, legislation, articles and statistics. Already existing data was selected for the thesis, because there is a lot of research and statistic material available on the topic.

First, the thesis discusses the definition of a small loan and then different types of small loans are presented. Small loans are regulated by the Consumer Protection Act, Chapter 7 on consumer credits. The thesis also deals with this Act and its specific features related to quick loans. In addition, the thesis presents small loan activities in Finland, Sweden and in other European countries. Indebtedness and defaults are discussed towards the end of the thesis.

Out of small loans, in particular, quick loans have caused problems especially for adolescents. The indebtedness of young people is currently a significant problem in society. The regulation of quick loans has been tightened several times and there will be some changes again. However, quick loan companies have managed to circumvent the law and their function in Finland is still profitable. Small loans are one reason for over-indebtedness and the debt level among Finns is higher than ever.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	ERILAISIA KULUTTAJALUOTTOJA.....	6
2.1	Luottokortti ja luottolimiitti	7
2.2	Osamaksuluotto.....	8
2.3	Pikavippi	8
2.4	Vertaislaina	9
2.5	Ero osamaksuun	9
3	PIENLAINAT SUOMESSA JA MUUALLA EUROOPASSA	10
3.1	Pikaluottoyritykset Suomessa	10
3.2	Pikaluotot Ruotsissa.....	14
3.3	Pikaluotot muualla Euroopassa.....	15
4	KULUTTAJALUOTTOJA KOSKEVA NYKYINEN LAINSÄÄDÄNTÖ	16
4.1	Tiedonantovelvollisuudet.....	17
4.2	Hyvä luotonantotapa	19
4.3	Luottosopimus.....	20
4.4	Valvonta.....	22
4.5	Lainsäädännön muuttuminen tulevaisuudessa	23
5	PIENLAINOJEN KÄYTTÖ	25
5.1	Finanssialan Keskusliiton tutkimus 2015	25
5.2	Pienlainayritysten omat tutkimukset.....	28
6	VELKAANTUMINEN	31
7	POHDINTA JA YHTEENVETO	34
	LÄHTEET.....	36
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Luottomarkkinoiden vapautumisen myötä 1980-luvulla pankit saivat uusia mahdollisuuksia tarjota kulutusluottoja ja näiden lisäksi rahoitusyhtiöt alkoivat tarjota maksuaika- ja luottokortteja. Myös kaupan alan toimijat alkoivat myöntämään omaa tai rahoitusyhtiön tarjoamaa hyödykesidonnaista kerta- tai tililuottoa. 1990-luvulla luottoa pystyi jo hakemaan R-kioskeista lomakkeen täyttämällä. Sittenmin pikalainojen hakeminen on onnistunut internetissä tai tekstiviestillä. (Kaartinen & Lähteenmaa 2006, 9.)

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia pienlainoja ja niiden eri muotoja sekä niihin liittyviä säännöksiä Suomessa. Lisäksi tavoitteena on olemassa olevan tutkimustietojen valossa tarkastella, mihin tarkoitukseen pienlainoja on Suomessa käytetty ja mitä ongelmia niiden käyttöön on liittynyt. Tavoitteena on luoda mahdollisimman yhtenäinen kuvaus pienlainojen käytöstä. Työ on teoreettinen ja suunniteltu ennen kaikkea aiheesta kiinnostuneille.

Teoreettisessa tutkimuksessa tutkimuskohdetta ei havainnoida suoraan vaan kohdetta pyritään hahmottamaan aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen nojaten. Tulokset pohjautuvat konkreettisten havaintojen mittaamiseen ja analysointiin. Keskeisenä lähtökohtana toimii tuolloin kerätty konkreettinen tutkimusaineisto (Jyväskylän yliopiston [www-sivut](#) 2017). Opinnäytetyöni on tyyliltään selittävä sekä kuvaileva. Toteutan työni kirjoituspöytätyömuotona, jonka perustana käytän jo olemassa olevaa aineistoa. Aineistona käytän olemassa olevia tilastoja, dokumentteja, lainsäädäntöä, kirjallisuutta ja artikkeleita. Opinnäytetyössä käytän valmista olemassa olevaa aineistoa, koska aiheesta on saatavilla laajaa kvantitatiivista tilasto- ja tutkimustietoa. Teoreettisessa tutkimuksessa pääasiallisena tavoitteena ei aina ole uuden teorian luominen vaan tavoitteena voi olla vanhan teorian kehittäminen järjestelemällä tietoa uudelleen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Opinnäytetyön aihe sai alkunsa omasta kiinnostuksestani aihetta kohtaan. Ennen opinnäytetyötä olen jo aikaisemmin seurannut omasta mielenkiinnosta pienlainojen kus-

tannuksia sekä kiinnittänyt huomiota niiden markkinointiin. Näiden lisäksi olen seurannut tilastoja maksuhäiriömerkintöjen määrästä. Erilaiset pienlainat sekä niiden käytön aiheuttamat taloudelliset ongelmat ovat olleet useasti esillä ja ala on kohdannut toistuvasti kiristyvää säätelyä. Koin tarvetta tämän kaltaiselle työlle, jossa on tiiviisti kuvattu pienlainojen nykyistä tilannetta sekä niiden käyttöä.

Opinnäytetyön alussa perehdyn pienlainan määritelmään ja pienlainoihin yleisellä tasolla: minkälaisia lainatuotteita on tarjolla ja millaista pienlainatoiminta on Suomessa. Perehdyn myös kuluttajaluottoihin liittyvään lainsäädäntöön. Työn loppupuolella keskityn pienlainojen käyttöön jo olemassa olevien tutkimusten avulla: mihin tarkoitukseen lainoja otetaan ja minkä suuruisia otetut lainat ovat. Lopussa perehdyn vielä velkaantuneisuuteen sekä maksuhäiriömerkintöihin. Tässä opinnäytetyössä rajaan pienlainat kuluttajien ottamiin pienlainoihin.

2 ERILAISIA KULUTTAJALUOTTOJA

Pienlainalle ei ole olemassa virallista määritelmää ja pienlainana saatetaan käsittää useita erityyppisiä luottoja. Useat tahot käyttävät kuitenkin pienlaina nimitystä puhuttaessa summaltaan pienehköistä ja laina-ajaltaan lyhyistä luotoista. Pienlainan ajatellaan usein olevan sama asia kuin pikaluotto, mutta pienlainat käsittävät paremminkin useita pikaluoton kaltaisia lainatuotteita. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan kattavasti pikaluottoja, niihin liittyviä lainsäädännöllisiä erikoisuuksia ja niistä aiheutuneita ongelmia, mutta tässä opinnäytetyössä pikaluotto on kuitenkin vain pienlainojen osa. Pienlainoja on tarjolla sekä kuluttajille että yrityksille, mutta tässä työssä pienlainoja käsitellään kuluttajaluottojen osana, joita kuluttajat käyttävät. Opinnäytetyössäni pienlainoihin kuuluvat pikaluotot, kulutusluotot, luottokortit- ja luottolimiitit sekä vertaislainat. Näille luottotyypeille yhdistäviä piirteitä ovat vakuudettomuus, pienehkö lainasumma, lyhyt laina-aika sekä luoton haku etäviestimen välityksellä.

Tässä opinnäytetyössä käsitellyt pienlainat lukeutuvat kuluttajaluottoihin. Kuluttajansuojalain mukaan kuluttajaluotto on luotto, jonka elinkeinoharjoittaja myöntää sopimuksen mukaan kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä. Kuluttajansuojalaissa kuluttajana pidetään luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten. (Kuluttajansuojalaki 38/1978, 7:1§; 1:4.)

Kuluttajaluotto toimii yläkäsitteenä kaiken tyyppisille luotoille, jossa luotonantajana on elinkeinoharjoittaja ja luotonsaajana kuluttaja. Ennen kuluttajaluottoja koskevan lainsäädännön uudistamista kuluttajansuojalaissa käytettiin termiä ”kulutusluotto”, kun kysymyksessä oli nykyisin kuluttajaluotto-termillä kulkeva luotto. Vuonna 2010 kulutusluotto-käsite korvattiin termillä kuluttajaluotto. Kuluttajaluotoista voidaan erottaa kolme pääasiallista ryhmää: asuntoluotot, opintolainat ja kulutusluotot. Pika-luotot kuuluvat periaatteessa myös kulutusluottojen ryhmään, vaikka niitä toisinaan käsitellään omana ryhmänään. Kulutusluotolla tarkoitetaan melko vakiintuneesti sellaista kuluttajaluottoa, jonka kuluttaja ottaa erilaisia kulutustarkoituksia varten. Tällaisia ovat esimerkiksi ajoneuvorahoitus, luottokorttiluotto ja luotolliset käyttötilit. (Makkonen 2012, 30, 33.)

2.1 Luottokortti ja luottolimiitti

Luottokortit saapuivat Suomeen jo 1950-luvulla. Tuolloin eräät öljy-yhtiöt alkoivat markkinoimaan luottokortteja huoltoasemillaan käytettäväksi maksuvälineiksi. Ensimmäinen yleisluottokorttiyhteisö perustettiin Suomeen puolestaan vuonna 1966. (Aurejärvi 1986, 207.)

Luottokortit voidaan jakaa yleis- ja erityisluottokortteihin. Kun kyseessä on yleisluottokortti, kortinantajana toimii erillinen rahoittaja, jonka kanssa kortin saaja solmii erillisen sopimuksen. Sopimuksen nojalla rahoittaja myöntää kortin saajalle kortin perusteella suoritettavia ostoja varten luottoa sovittuun määrään asti. Rahoittaja solmii puolestaan hyödykkeitä tarjoavien yritysten kanssa sopimukset, joiden myötä yritykset sitoutuvat hyväksymään luottokortin perusteella tapahtuvan maksun. Rahoittaja on puolestaan sitoutunut maksamaan tositteen mukaisen summan myyjäyritykselle ja perii

tuon summan kortinhaltijalta. Erityisluottokorteissa puolestaan on kysymys yksittäisen yrityksen ja tämän asiakkaan välisestä luottosuhteesta. Kyseessä on useimmiten tililuotto, jonka yritys myöntää asiakkaalleen erityisluottokortin perusteella tehdyistä ostoista. Erityisluottokorttien kohdalla suhteessa on mukana kolme osapuolta, myyjäyryitys, kortinhaltija ja rahoittaja, joiden oikeussuhteet määräytyvät kunkin asianosaisen osalta solmittujen sopimusten mukaan. (Hoppu & Hoppu 2007, 193.)

Luottokorttien rinnalla on tarjolla myös luotollisia tilejä. Luotollisella tilillä on tarvittaessa käytettävissä oleva ennalta sovittu luottoraja eli limiitti. Tilille maksetut suoritukset vähentävät käytetyn limiitin määrää ja tilin korko määräytyy puolestaan käytössä olevan luottomäärän mukaisesti. Luotonantajan myöntämä limiitti voi olla sama kaikille asiakkaille tai limiitin määrä on määritelty tapauskohtaisesti asiakkaan maksukyvyvstä riippuen. (Finanssivalvonnan [www-sivut](http://www.sivut) 2017.)

2.2 Osamaksuluotto

Osamaksuluotto on tyypiltään kertaluotto ja se on tarkoitettu yksittäisen hyödykkeen hankintaan. Osamaksukaupassa kaupan kohteen omistusoikeus siirtyy ostajalle vasta, kun viimeinenkin osamaksuerä on maksettu. Pohjan osamaksukaupalle luo myyjän ja tämän asiakkaan välille tehtävä osamaksusopimus. Useimmiten myyjä siirtää sopimuksen käyttämälleen rahoitusyhtiölle ja asiakas maksaa kauppahintaa suoraan kyseiselle yhtiölle. (Halonen 2010, 2.)

2.3 Pikavippi

Pikavipillä tarkoitetaan Internetin tai matkapuhelimen välityksellä tarjottavaa vakuudetonta ja pientä alle kolmen kuukauden pikaluottoa. Tyypillisesti pikavipit ovat suuruudeltaan 50–500 euroa ja laina-aika on 14–30 päivää, mutta tarjolla on nykyisin myös suurempia lainasummia sekä pidempiä laina-aikoja. (Rekonen 2007, 14.)

Pikavippien kaltaisin pienlainoja myönnettiin Yhdysvalloissa jo 1800-luvulla niin sanottuina palkkapäivälainoina (payday loan). Tuolloin yksityiset toimijat alkoivat

myöntää työläisille pieniä lainoja, joiden takaisinmaksu tapahtui seuraavana palkka-päivänä. Pienille lyhytaikaisille lainoille oli kysyntää, sillä useimmat pankit eivät tar-jonneet nykyisenkaltaisia lainapalveluita eikä henkilökohtainen pankkitili ollut vielä itsestäänselvyys. Ennen palkkapäivälainoja ihmisten tilapäisiä rahantarpeita palvelivat ainoastaan panttilainaamot. Pienlainaus oli aluksi vain vähän säänneltyä, mutta sään-telyn lisääntyessä siitä tuli käytännössä kiellettyä 1900-luvun puolivälistä aina 1970-luvulle saakka. Sääntelyä purettiin vasta 1980-luvun alussa ja tuolloin nykyisenmuo-toinen pikavippitoiminta sai alkunsa. Eurooppaan pikavipit ilmestyivät vasta 1990-lu-vulla, kun yhdysvaltalaiset yritykset alkoivat myöntää lainoja myös Iso-Britanniassa. Suomessa ensimmäinen pikavippi myönnettiin vuonna 2005. (Ferratum Finland Oy:n www-sivut 2017.)

2.4 Vertaislaina

Vertaislainalle ei ole virallista määritelmää mutta tyypillisesti sitä kuvataan kahden keskenään vertaisten henkilöiden tai yritysten lainana. Vertaislainaus (peer-to-peer lending) on joukkorahoituksen muoto, jossa useat eri tahot lainaavat rahaa lainaa tar-vitsemalle tämän haluaman määrän. Vertaislainat ilmestyivät Suomeen vuonna 2010. Vertaislainassa yksityishenkilö lainaa rahaa toiselta yksityishenkilöltä tapaamatta tai tietämättä koskaan tämän henkilöllisyyttä. Välityspalvelun kautta lainaa tarvitseva henkilö kohtaa lainaa tarjoavan yksityishenkilön. Vertaislainoja välittävät yritykset hoitavat laskutuksen ja maksuliikenteen ja perivät muutaman prosentin välityspalkki-oita. (Pikavippi2017 www-sivut 2017.)

2.5 Ero osamaksuun

Kuluttajankaupassa ja kuluttajanpalvelusopimuksissa on usein sovittu maksujärjeste-lyistä, joiden myötä kuluttaja saa maksuaikaa. Osamaksukaupasta on kysymys silloin kun, myyjä pitää itsellään tavaran omistusoikeuden tai takaisinotto-oikeuden kunnes kauppahinta on kokonaan maksettu. Osamaksukauppaa sääntelee yleislakina laki osa-maksukaupasta (18.2.1966/91), jonka mukaan kuluttajan kanssa tehtäviin osamaksu-kauppasopimukseen sovelletaan ensisijaisesti kuitenkin Kuluttajansuojalain kuluttaja-

luottoja koskevia säännöksiä. Kun kuluttaja maksa tavarahan rahoitusyhtiön myöntämällä tililuotolla tai myyjä on myöntänyt kuluttajalle maksunlykkäystä tai muun maksujärjestelyn, on kysymys kuluttajaluotosta. (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtanen 2015, 218.)

3 PIENLAINAT SUOMESSA JA MUUALLA EUROOPASSA

Rahoitusmarkkinoiden tiukka sääntely rajoitti luottomarkkinoita merkittäväällä tavalla aina 1960-luvulle asti. Tuolloin luotonantoa rajoitettiin muuan muassa säätelemällä korkoja ja luottotarjontaa. Tavallista oli myös, että luoton saaminen edellytti etukäteissäästämistä. Rahoitusmarkkinoiden sääntelyä alettiin purkamaan vähitellen 1960-luvulla ja rahoitusmarkkinat vapautuivatkin lähes täysin 1980-luvun lopulla. Tuolloinen sääntelyn purkaminen johti lopulta 1990-luvun alun pankkikriisiin. Kriisi pakotti pankit kiristämään luotonantopolitiikkaansa, mutta entisen kaltaiseen sääntelyyn ei kuitenkaan palattu. (Makkonen 2012, 21.)

Yhteiskunnan muututtua luottomyönteisemmäksi ja luottomarkkinoiden sääntelyn vapauduttua ilmaantui myös painetta tarjota rahoitusta. Luottomarkkinoille alkoi ilmaantumaan uusi toimijoita, jotka olivat niin sanottujen kivijalkapankkien lisäksi sekä kotimaisia että ulkomaalaisia rahoitusyhtiöitä. Myös luottotuotteet kehittyivät ja pankkien velkakirjaluottojen rinnalle ilmestyivät luottokortit, osamaksurahoitus ja erilaiset jatkuvat luotot. Vähitellen luottoja ei haettu enää vain pankkien konttoreista, vaan mukaan tulivat mobiilisti tai sähköisesti haettavat pikaluotot. (Makkonen 2012, 22.)

3.1 Pikaluottoyrietykset Suomessa

Pikaluottojen myöntäminen alkoi Suomessa vuonna 2005. Myönnettyt luotot olivat tuolloin vielä melko pieniä, suuruudeltaan useimmiten 100 ja 200 euron väliltä ja lainat maksettiin takaisin tavallisesti 14–30 päivän sisällä. Pikaluottojen ilmestyessä Suomeen kotimaisia toimijoita oli vaan muutamia. Pikaluottoyrietysten määrä moninkertaistui kuitenkin muutaman vuoden aikana ja eniten yrietyksiä perustettiin vuosina

2006–2007. Keväällä 2008 matkapuhelimella haettavia pikaluottoja tarjosi yhteensä jo noin 50 yritystä. Yritysten määrän kasvaessa myös myönnettyjen luottojen summat kasvoivat. Myös laina-ajat pitenivät ja lainasummien noustessa jopa tuhansiin euroihin takaisinmaksu-aikakin venyi useampiin kuukausiin. (Valkama & Mutttilainen 2008, 9; Ferratum Finland Oy:n [www-sivut](http://www.ferratum.fi) 2017.)

Pikaluottojen ilmestyttyä markkinoille myös erityisesti nuorten kuluttajien maksuvaikeudet alkoivat lisääntyä. Oikeusministeriö tilasikin Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta tutkimuksen, jonka tarkoituksena oli saada lisätietoa pikaluottojen ottajista ja erityisesti niistä, jotka olivat joutuneet maksuvaikeuksiin näiden vuoksi. Syyskuussa 2008 valmistuneessa tutkimuksessa tarkasteltiin myös pikaluottoyritysten luotonannossa käyttämiä sopimusehtoja. Tutkimus otettiin huomioon myös hallituksen esityksessä kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamisesta. (HE 64/2009.)

Kyseisessä tutkimuksessa pikaluottoyrityksiä koskeva aineisto käsitti yhteensä 48 pikaluottoyritystä. Tutkimuksessa selvisi, että useimmat pikaluottoyritykset ottivat vastaan lainahakemuksia seitsemänä päivänä viikossa, mutta vain 15 % yrityksistä ilmoitti myöntävänsä lainaa 24 tuntia vuorokaudessa. Luoton keskeisimpinä myöntämiskriteereinä olivat täysi-ikäisyys ja maksuhäiriöttömyys. Pikaluottoyrityksistä noin 80 % edellytti, että lainanhakijan oli oltava vähintään 20-vuotias. 98 % yrityksistä myönsi puolestaan luottoja vain sellaisille henkilöille, joilla ei ollut maksuhäiriömerkintöjä. (Valkama & Mutttilainen 2008, 12–13.)

Tutkimuksessa tarkasteltiin pikaluottoihin liittyviä maksuvaikeuksia Suomen Asiakastieto Oy:n luottotietorekisterin, käräjäoikeuksien ja ulosoton rekistereiden tietojen perusteella. Suomen Asiakastiedon luottotietorekisterin mukaan tili- ja kertaluottojen ryhmän velkomustuomioiden lukumäärä oli vuosien 2005–2007 aika lisääntynyt 20 000:sta 58 000:een. Merkittävä osa velkomustuomioista keskittyi 100–200 euron luotoihin ja tuomioista 45 prosenttia keskittyi alle 25-vuotiaisiin ja alle 35-vuotiaisten osuus 73 prosenttiin. (Valkama & Mutttilainen 2008, 35–38.)

Tutkimuksessa tarkasteltujen käräjäoikeuksissa käsiteltyjen pikaluottoihin liittyvien velkomustuomioiden mukaan saatavien rahamäärät olivat suhteellisen pieniä: noin 120 euroa. Velallisista 42,8 prosenttia oli 20–24 vuotiaita, mikä vastasi myös Suomen

Asiakastieto Oy:n tietoja ikäjakaumasta. Velallisista 40 prosenttia oli naisia ja 60 prosenttia miehiä. Ulosoton rekisteritietojen perusteella havaittiin, että 74 prosentilla velallisista oli aineiston poimintahetkellä vireillä avoimia asioita ulosotossa. Vireillä olevien asioiden lukumäärä velallista kohden oli keskimäärin kuusi kappaletta ja keskimääräinen ulosottovelka oli 2 700 euroa. (Valkama & Mutttilainen 2008, 41–53.)

Pikaluotot joutuivat ilmestyttyään markkinoille nopeasti myös kuluttaja-asiamiehen tarkkailuun. Kuluttaja-asiamies antoi vuonna 2005 ensimmäisen muistutuksen yrityksille kulutusluottoja koskevan lainsäädännön vaatimuksista. Elokuussa 2006 kuluttaja-asiamies antoi linjauksen Perussäännöt kulutusluottojen etämyynnistä ja helmikuussa 2007 Yrittäjä & Tekstiviestilainojen perussäännöistä. Linjauksissa huomautettiin muun muassa markkinoinnista sekä velallisen edun huomioimisesta. Kuluttaja-asiamies otti kantaa myös lainanmyöntämisaikoihin. Lisäksi tarkastelun kohteeksi joutui myös pikaluottoyritysten lainanhakijan tunnistamistavat sekä henkilötietojen käsittely. (HE 64/2009.)

Pikaluotot ovat kohdanneet useita lakimuutoksia, joista merkittävimpiä ovat olleet vuoden 2010 ja 2013 lakimuutokset. Helmikuussa 2010 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä pikaluottoja ei saanut enää vuorokauden ympäri vaan luottojen nosto tuli mahdolliseksi klo 7-23 välillä. Lain myötä lainanmyöntäjän oli myös tunnistettava lainanhakija luotettavalla tavalla. Käytännössä henkilöllisyyden tunnistaminen tuli tehdä verkkopankkitunnuksilla eikä pelkkä tekstiviesti riittänyt enää lainan hakemiseen. Lakimuutoksen toivottiin muun muassa hillitsevän erityisesti nuorten velkaantumista. Pikaluottojen noston rajoittamisen klo 7-23 välille toivottiin rajoittavan harkitsematonta luotonottoa. Henkilöllisyyden tunnistamisen luotettavalla tavalla pyrki lopettamaan toisen nimissä otetut pikaluotot. (Ferratum Finland Oy:n www-sivut 2017)

Vuoden 2010 lakimuutos ei kuitenkaan hillinnyt pikaluottojen kysyntää ja pikavippi-markkinoilla nähtiin selvää elpymistä (Herrala 2010). Vuonna 2011 myönnettyjen pikaluottojen yhteissumma oli 244 miljoonaa euroa, joista maksettujen erilaisten kulujen yhteismäärä oli 64 miljoonaa euroa. Pikaluottojen aiheuttamat maksuvaikeudet olivat myös selvästi lisääntyneet. Luotonhakijoiden luottokelpoisuuden arviointiin haluttiin tiukennuksia ja hintasäätelyä lisättiin. (HE 78/2012.)

Vuonna 2013 voimaan tullut lakimuutos asetti pienlainoille 51 prosentin korkokaton. Korkokaton tarkoituksena oli lopettaa jopa tuhannen prosentin luokkaan nousseet todelliset vuosikorot. Lakimuutoksen myötä suuri osa pikaluottoyrityksistä joutui lopettamaan toimintansa. Pikaluottoyritykset joutuivat myös pohtimaan luottotarjontaansa uudestaan. Korkokaton asettamisen jälkeen luotot muuttuivat maksuajaltaan joustavimmiksi ja osanostoista tuli tyypillinen muoto pikaluotoille. Pienten pikavippien käytössä kannattomiksi luottoyhtiöille tilalle tulivat kulutusluotot ja luottolimiitit. (Ferratum Finland Oy:n www-sivut 2017.)

Vuoden 2013 lakimuutos näkyi selvästi myönnettyjen pikaluottojen määrissä ja summissa. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuoden 2013 aikana uusia pikaluottoja myönnettiin 323 miljoonalla eurolla, joka oli rahamääräisesti 18 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2012. Lukumääräisesti uusien lainojen määrä oli 1 013 878 kappaletta ja vuoteen 2012 verrattuna vähennystä oli 538 708 kappaletta. (Luottokanta 2013, 4.)

Viime vuosina pienlainoja on haettu enemmissä määrin verkosta haettavina kulutusluottoina. Pienet muutaman sadan euron pikaluotot ovat väistyneet selvästi suurempien kulutusluottojen ja luottolimiittien myötä. Suurempia lainasummia tarjoavat yritykset ovatkin menestyneet hyvin ja kasvattaneet tulostaan vuosittain. Pikaluotoista tuli ja jo markkinoille ilmestyttyään nopeasti ”hyvä bisnes” ja erittäin kannattavaa se on nykyisinkin. Kauppalehden mukaan suurimmat pikaluottoyhtiöt ovat olleet poikkeuksellisen kannattavia ja suurimpiin pikavippiyhtiöihin lukeutuvan Ferratum konsernin liikevaihto kasvoikin vuonna 2015 lähes 60 prosenttia. Myös suurimpiin pikavippiyhtiöihin lukeutuva OPR-Vakuus Oy on puolestaan kasvanut vuosien 2011–2016 noin 30 prosentin vuosivauhdilla. (Herrala 2016, 4-5.)

Kannattavasta liiketoiminnastaan huolimatta pikaluottoyhtiöillä on edelleen erittäin huono maine erityisesti alaa valvovien viranomaisten silmissä. Pikaluottoyhtiöitä koskevaa lainsäädäntöä on tiukennettu nopealla tahdilla vuodesta 2010 ja alan valvontatoimenpiteisiin halutaan yhä tiukempia toimenpiteitä. Nykyisin merkittävämpänä ongelmana pidetään korkokaton kiertämistä. Viranomaiset ovatkin usein moittineet pikaluottoyhtiöitä toimintamallien sopeuttamisesta lainsäädännön porsaanreikiin ja hallittomuudesta jättää noudattamatta sääntelyä. (Räisänen 2017.)

3.2 Pikaluotot Ruotsissa

Pikaluotot ovat aiheuttaneet ongelmia myös Ruotsissa eikä maassa ole ollut samantilaista sääntelyä kuin Suomessa. Ennen pikaluottoihin liittyvien lakien tiukentamista Ruotsissa ei ollut pikaluottoja koskevaa erityissääntelyä vaan niihin sovellettiin samoja säännöksiä kuin muihinkin kulutusluottoihin. Lyhytaikaisiin ja pieniin luottoihin ei sovellettu säännöksiä todellisen vuosikoron ilmoittamisesta ja eikä sopimusta tarvinnut tehdä kirjallisessa muodossa. Luotonantajalla ei ollut myöskään velvollisuutta arvioida kuluttajan luottokelpoisuutta eikä velvollisuutta tunnistaa asiakkaansa henkilöllisyyttä. Ruotsissa ei ollut myöskään rajoitettu luottosopimuksen tekemisaikaa eikä varojen luovuttamisaikaa. (HE 64/2009.)

Ruotsissa ei ole ollut sääntelyä yleisestä korkokatosta. Lainanottaja on kuitenkin ollut velvollinen maksamaan koron sijasta tai sen lisäksi erillisiä lainakuluja. Maksuja on kuitenkin saanut periä vain, jos niistä on sovittu ja ne vastaavat tosiasiaa luotonantajalle luotosta aiheutuneita kuluja. Ruotsin markkinaoikeuden ratkaisussa on määriteltä yksityiskohtaisemmin, mitä kuluja ei saa kuluttajalta maksujen muodossa periä. Kyseisiä kuluja ovat muun muassa luottotappiot, markkinointikulut ja tilavuokrat. (HE 78/2012.)

Tällä hetkellä Ruotsi kamppailee kotitalouksien alati kasvavan velkavuoren kanssa. Pikaluotot aiheuttavat maassa yhä ongelmia ja lakisääteily onkin ollut Suomeen verrattuna selvästi löyhempää. Vuonna 2014 pikaluottoja jäi maksamatta 56 641 ja pikaluottoista aiheutuneiden maksuhäiriömerkintöjen määrä on yli kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Ruotsi aikookin nyt kiristää vaatimuksia luotonhakijoiden luottokelpoisuuden varmistamiseksi ja rajoittaa pikaluottojen takaisinmaksuajkojen pidentämistä. Ruotsissa ei ole ennen ollut säädetty korkokattoa mutta nyt hallitus on ehdottanut luotoille 40 prosentin korkokattoa, joka ei koskisi vain pikaluottoja vaan kaikkia luottoja, joissa kustannukset ovat kuluttajalle korkeat. Pikaluottojen kulut rajattaisiin myös 100 prosenttiin lainamäärästä. Sääntelyn kiristämällä tavoitellaan ruotsalaisten paisuvan velkaongelman hillitsemistä. Velkaloukkuun jääneiden ruotsalaisten määrä on kasvanut huomattavasti viime vuosien aikana ja hallitus säätiikin vuoden 2016 alussa lain, joka helpottaa vaikeassa tilanteessa olevien velkojen uudelleenjärjestelyä. (Lehmusvirta 2017.)

3.3 Pikaluotot muualla Euroopassa

Rahoitustarkastus teki keväällä 2007 selvityksen muissa Euroopan unionin maissa kulutusluottosopimuksista ja vastuullisesta luotonannosta. Kyselyyn vastasi yhteensä 22 EU:hun tai Euroopan talousalueeseen kuuluvaa maata. Tuolloin internetlainoja oli yhdeksässä maassa (Hollanti, Irlanti, Iso-Britannia, Liettua, Norja, Ruotsi, Saksa, Tšekki ja Viro) ja tekstiviestilainoja kolmessa maassa (Norja, Ruotsi ja Viro). Seitsemässä maassa (Hollanti, Irlanti, Iso-Britannia, Latvia, Malta, Saksa ja Unkari) esiintyi muunlaista pikaluottotoimintaa, kuten palkkapäivänä takaisin perittäviä lainoja ja kotiovelle toimitettavia lainoja. Pikaluottotoimintaa ei esiintynyt lainkaan kahdeksassa maassa (Bulgaria, Espanja, Kreikka, Kypros, Portugali, Ranska, Romania ja Slovakia). (HE 64/2009.)

Kyselyssä selvisi tuolloin, että varsinkin tekstiviestilainat olivat aiheuttaneet ongelmia, jotka liittyivät muun muassa väärinkäyttötapauksiin, nuorten maksuvaikeuksiin ja vilpillisiin toimijoihin. Kahdeksassa maassa (Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Latvia, Norja, Unkari ja Viro) kulutusluottoja koskeva sääntely soveltui täysmääräisesti myös pieniin ja lyhytaikaisiin lainoihin. Neljässätoista maassa (Bulgaria, Espanja, Hollanti, Iso-Britannia, Kypros, Liettua, Malta, Portugali, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia ja Tšekki) pienet ja lyhytaikaiset luotot oli rajattu kokonaan tai osittain pois sääntelyn piiristä. Todellinen vuosikorko oli ilmoitettava kolmessatoista maassa ja vain Hollannissa, Kyproksella, Liettuaissa, Romaniassa, Ruotsissa, Slovakiassa ja Tšekissä todellista vuosikorkoa ei tarvinnut ilmoittaa lainkaan pienissä ja lyhytaikaisissa luotoissa. (HE 64/2009.)

Kyselyn teettämisen jälkeen pikaluotot lisääntyivät merkittävästi Euroopassa ja samankaltaisia pikaluottoja kuin Suomessa on ollut tarjolla yhä useammassa maassa. Ennen Suomen korkokattosäätelyä EU:n komissio teetti korkosäätelyä koskevan tutkimuksen. Selvityksessä kävi ilmi, että kolmessa maassa (Irlanti, Kreikka ja Malta) oli tuolloin säädetty absoluuttisesta katosta eli kiinteästä vuotuisesta korosta. 11 maassa (Belgia, Espanja, Hollanti, Italia, Portugali, Puola, Ranska, Saksa, Slovakia, Slovenia ja Viro) oli puolestaan säädetty suhteellisesta korkokatosta. Tuolloin ilmeni myös, että missään EU:n maassa ei ollut täysin pikaluottoja tai muita lyhytaikaisia lainoja kieltä-

vää lainsäädäntöä. Joissakin maissa lainsäädännössä esiintyi kuitenkin muita elementtejä, jotka olivat johtaneet siihen, että pikaluottojen kaltaisia tuotteita ei ollut juurikaan tarjolla. Esimerkiksi Saksassa yli 200 euron suuruisiin kuluttajaluottosopimuksiin liittyi allekirjoitusvaatimus, jonka johdosta esimerkiksi Internetissä tarjotut lainat alkoivat olemaan selvästi poikkeuksellisia. (HE 78/2012.)

Euroopassa on esiintynyt samanlaisia pikaluotoista aiheutuneita ongelmia kuin Suomessa. Velkaantuminen on myös muissa Euroopan maissa noussut merkittävästi, vaikka velkaantuneisuuden osalta Suomi kuuluukin keskitasoon. Kuluttajaluottoihin liittyvää lainsäädäntöä onkin viime vuosina tiukennettu ja useissa Euroopan maissa on myös käytössä positiivinen luottorekisteri, jonka käyttö on edistänyt ylivelkaantumisen rajoittamista. (Pikavippi2017 www-sivut 2017.)

4 KULUTTAJALUOTTOJA KOSKEVA NYKYINEN LAINSÄÄDÄNTÖ

Kysymyksessä ollessa kuluttajaluotto, sovelletaan luottosuhteessa kuluttajansuojalakea ja erityisesti lain 7 luvun säännöksiä kuluttajaluotoista. Kyseiset säännökset ovat pakottavia ja laissa säädetystä voidaan poiketa sopimuksin vain kuluttajan hyväksi. Kuluttaja ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin yksityishenkilö tai luonnollinen henkilö. Myös luonnollisten henkilöiden on mahdollista harjoittaa yritystoimintaa yksityisinä elinkeino- tai ammatinharjoittajina ilman, että he ovat perustaneet erillistä yhtiötä. Kyseessä ei ole kuluttajaluotto, mikäli luonnollinen henkilö on ottanut luoton yritystoimintaa varten. Esimerkiksi oman talouden hankintoja varten otettu luottokortti tai oman asunnon asuntolaina ovat puolestaan kuluttajaluottoja, kun ne on otettu yrittäjän henkilökohtaista taloutta varten. (Makkonen 2012, 30.)

Kuluttajasuojalaissa kuluttajaluotot on jaettu jatkuviin luottoihin ja kertaluottoihin, joita koskevat eri säädökset. Jatkuva luotto on kuluttajan käytettävissä jatkuvasti ennalta sovittuun luottorajaan asti. Kertaluotto on useimmiten hyödykesidonnainen luotto, joka on tarkoitettu tietyn hyödykkeen hankintaa tai pankkilaina, joka on myön-

netty ennalta määrittelemättömään käyttötarkoitukseen. Alla on tarkasteltu kuluttajansuojalain luvun 7 keskeisimpiä kohtia, jotka ovat merkityksellisiä erityisesti pikaluottojen kohdalla. (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtanen 2015, 219.)

4.1 Tiedonantovelvollisuudet

Pikaluottojen ilmestyttyä markkinoille kuluttaja-asiamies joutui nopeasti huomauttamaan pikaluottojen markkinointiin liittyvistä säännöksistä. Pikaluottoyhtiöiden mainonta on useaan otteeseen ollut puutteellista ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto on joutunut usein puuttumaan pikaluottojen mainontaan. Mainonta on lisäksi vuosien aikana useasti puhuttanut ja jopa ärsyttänyt ihmisiä. Pikaluottomainoksia on jaettu runsaasti sähköpostitse ja mainoksia esitetään aktiivisesti televisiossa ja radiossa. Pikaluottomainoksia on näkynyt paljon myös katukuvassa ja useat kaupungit ovatkin kieltäneet pikaluottojen mainostamisen kaupungin omistamilla mainospaikoilla. (Pikavippien mainonta usein harhaanjohtavaa 2017).

Kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 8 §:ssä todetaan, että kuluttajaluoton mainonnassa on ilmoitettava todellinen vuosikorko, mikäli mainonnasta ilmenee luoton korko tai luotosta perittäviä kustannuksia kuvaava luku tai muu luottosopimuksen ehtoja koskeva tieto. Mainonnassa on tällöin lisäksi tultava ilmi

- luoton korko ja muut kustannukset
- luoton määrä ja luottoraja
- luottosopimuksen kesto
- hyödykkeen käteishinta ja mahdollinen käsiraha, jos kyseessä on tietyn hyödykkeen oston rahoittamiseksi mainostettu luotto
- luoton ja luottokustannusten yhteismäärä ja maksuerien määrä

Todellisen vuosikorko ja muut tiedot on ilmoitettava mainonnassa selkeästi, näkyvästi ja tiiviisti ja niiden tulee vastata luotonantajan tavanomaisesti tarjoamia luottoehtoja. Markkinoijan on kiinnitettävä erityistä huomiota myös mainosvälineen valintaan. Riittävää ei ole, että kaikki tiedot annetaan yhdellä kertaa, vaan tietojen esittämistavalle on asetettu myös tarkat vaatimukset (esimerkiksi selkeys ja näkyvyys). (Kuluttajaluottojen tarjoaminen 2017.)

Lisäksi kuluttajansuojalain mukaan kuluttajan on saatava hyvissä ajoin ennen luottosopimuksen tekemistä ”Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajatiedot”- lomakkeella seuraavat tiedot:

- luotonantaja
- tarjottavan luoton kokonaismäärä ja luotonhakijan käyttöön annettavan luoton kokonaissumma
- luototettava hyödyke
- luottovarojen nostamista koskevat ehdot
- luottosopimuksen voimassaoloaika
- maksuerät
- vaadittavat vakuudet
- tiedot luoton korosta, muista luottokustannuksista ja todellisesta vuosikorosta
- tieto peruuttamisoikeudesta
- tiedot ennaikaisesta takaisinmaksusta ja mahdollinen tästä vaadittava korvaus
- sopimusrikkomuksen seuraamukset
- kuluttajalle lain mukaan kuuluvat oikeudet

Mikäli sopimus tehdään kuluttajan pyynnöstä puhelimitse tai muun sellaisen etäviestintävälineen avulla, jolloin ”Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajatiedot” – lomaketta ei voida pysyvästi ennen sopimuksen tekemistä antaa, tulevat tiedot antaa kuluttajalle viipymättä sopimuksen tekemisen jälkeen. Vakiotietolomake on annettu pysyvällä tavalla, kun se on toimitettu kirjallisena, paperidokumentilla olevana muotona. Vaihtoehtoisesti se voidaan toimittaa esimerkiksi sähköpostin liitetiedostona tai Internet-palvelun kautta lähetetyllä lomakkeella, joka on kuluttajan tallennettavissa. Vakiotietolomaketta ei ole toimitettu riittävästi, mikäli se on saatavilla esimerkiksi luotonantajan toimipisteestä tai Internet-sivulla. (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtanen 2015, 221; Makkonen 2012, 65–66.)

Pienlainoille on tyypillistä etämyynti erityisesti sähköisiä viestimiä käyttäen. Etämyynissä sopimus syntyy yhtä tai useampaa etäviestintä käyttäen etämyyntiä varten luodussa myyntijärjestelmässä. Etäviestimille tarkoitetaan Internetiä, sähköpostia,

tekstiviestiä, puhelinta, televisiota, kuponkia tai muuta välinettä, jota voidaan hyödyntää sopimuksen tekemiseen niin, että osapuolet eivät ole yhtä aikaa läsnä. (Verkkokauppa ja muu etämyynti 2014.)

4.2 Hyvä luotonantotapa

Vastuullisen luotonannon mukaan luotonantajalla on velvollisuus menetellä vastuullisesti ja noudattaa hyvää luotonantotapaa. Kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 13 §:ssä edellytetään erityisesti, että luotonantaja:

- ei markkinoi luottoa siten, että markkinointi selvästi heikentää kuluttajan kykyä harkita luoton ottamista huolellisesti
- ei käytä luoton myöntämistä pääasiallisena markkinointikeinona markkinoidessaan muita kulutushyödykkeitä
- antaa kuluttajalle ennen luottosopimuksen tekemistä riittävät ja selkeät selvitykset siitä soveltuuko luotto kuluttajan tarpeisiin ja tämän taloudelliseen tilanteeseen
- antaa kuluttajalle maksuviivästystilanteissa tietoa ja neuvoja maksuvaikeuksien syntymisen ja syvenemisen estämiseksi ja maksukyvyttömyystilanteiden hoitamiseksi

Lain mukaan luottotarjouksen ehtona ei saa olla myöskään olla, että kuluttaja tekee sopimuksen toisesta rahoituspalvelusta, jonka luotonantaja tarjoaa itse tai yhdessä muun elinkeinoharjoittajan kanssa tehdyn sopimuksen perusteella (kielto kytkykäupasta). (Kuluttajansuojalaki 38/1978, 7:13 §.)

Ennen lainsäädännön kiristymistä pikaluotoista aiheutuvien maksuvaikeuksien rinnalla merkittävä ongelma oli myös toisen nimissä otetut pikaluotot. Pikaluottoja tarjoavat yritykset eivät aluksi tarkastaneet lainaa hakevien henkilöllisyyttä riittävän tarkasti eikä henkilöllisyyttä varmennettu luotettavasti esimerkiksi verkkopankkitunnuksien avulla. Tuolloin pikaluoton sai otettua vieraasta puhelimesta omistajan henkilötunnuksilla ja yhteystiedoilla. Pankkisalaisuus esti pikaluottoyrityksiä varmentamasta, oliko tilinhaltija sama kuin puhelinliittymän haltija. Henkilötietojen huolellisen varmentamisen sääntelyllä myös pikaluottojen yhteydessä haluttiin kitkeä pois toisen nimiin otetut pikaluotot. (Näin helppoa on ottaa pikavippi toisen nimiin 2009.)

Vastuullisten menettelytapojen osa on myös kuluttajan luottokelpoisuuden arviointiin velvoittava säännös. Luotonantajan tulee ennen luottosopimuksen tekemistä arvioida, onko kuluttaja kykenevä täyttämään luottosopimuksen mukaiset ehdot. Käytännössä kuluttajan on kyettävä maksamaan luottonsa koroineen ja kuluineen takaisin. Luottokelpoisuuden arvioinnin laajuus tehdään tapauskohtaisesti ja siinä on otettava huomioon luoton määrä sekä muut olosuhteet. Mikäli osapuolet sopivat myöhemmin luoton määrän tai luottorajan korottamisesta, tulee luotonantajan varmistaa kuluttajaa koskevien tietojen ajantasaisuus. Jos luoton määrää tai luottorajaa korotetaan merkittävästi, on luotonantajan arvioitava kuluttajan luottokelpoisuus uudelleen ennen korotuksen sopimista. Hyvään luotonantotapaan kiteytyy tavoite siitä, ettei jo valmiiksi maksuhäiriöiselle myönnettäisi lisää luottoa ja täten esitettäisi ylivelkaantumista. Edellä mainittujen menettelyjen lisäksi vastuullisuuteen kuuluu luotonhakijan huolellinen henkilöllisyyden todentaminen ja velvollisuus säilyttää kyseiset tiedot. (Makkonen 2012, 41)

Kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 15 §:ssä säädetään, että luotonantajan on todennettava luotonhakijan henkilöllisyys huolellisesti. Mikäli henkilöllisyyden todennus tehdään sähköisesti, tulee luotonantajan käyttää tunnistusmenetelmää, joka täyttää vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain (617/2009) 8 §:ssä säädetyt vaatimukset.

4.3 Luottosopimus

Kuluttajaluottosopimus on tehtävä aina joko kirjallisesti tai sähköisessä muodossa ja kuluttajan tulee saada luottosopimus kaikkien ehtoineen ja liiteasiakirjoineen. Kun sopimus tehdään sähköisesti, tulee kuluttajalla olla mahdollisuus tallentaa ja toisintaa sopimus muuttumattomana. Keskeisimmät luottosopimuksessa mainittavat tiedot ovat seuraavan laiset:

- tiedot luottosopimuksen osapuolista
- luottotyyppi
- luoton määrä tai luottoraja ja luoton nostoa koskevat ehdot
- luottosopimuksen kesto ja ehdot luoton takaisinmaksusta
- korko, viivästyskoron määräytymisen perusteet ja muut korkoa koskevat ehdot

- luottosopimukseen liittyvät maksut ja maksujen määrän tarkistamiseen liittyvät ehdot
- maksettavaksi tuleva kokonaismäärä, luoton todellinen vuosikorko, kaikki koron laskemisessa käytetyt oletukset luottosopimuksen tekohetkellä
- luotonsaajan oikeus maksaa luotto ennenaikaisesti takaisin sekä maininta mahdollisesta luotonantajan oikeudesta periä korvaus ennenaikaisesta takaisinmaksusta
- tiedot peruuttamisoikeudesta
- ehdot luottosopimuksen irtisanomisesta
- tiedot oikeussuojakeinoista ja valvontaviranomaisista

(Kuluttajansuojalaki 38/1978, 7:17 §; LuottosopA 5§.)

Mikäli luoton määrä tai luottoraja on alle 2 000 euroa, on luoton todellisen vuosikoron määrälle asetettu korkokatto. Vuosikorko saa tällöin olla enintään korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko, johon on lisätty 50 prosenttiyksikköä. Säännös korkokatosta ei kuitenkaan koske hyödykesidonnaista luottoa ellei kuluttajalla on oikeus nostaa rahavaroja luottosopimuksen nojalla. (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtanen 2015, 222.)

Yksi erityisesti pikavippeihin kohdistuva lainsäädännön erikoisuus koskee myönnettyjen luottojen ulosmaksua vain päivisin. Kuluttajaluottoja on yhä mahdollista hakea ja niitä voidaan myöntää yöaikaan, eli kello 23 ja 7 välisenä aikana. Myönnettyjä luottoja ei saa kuitenkaan maksaa kuluttajalle, kuin vasta kello 7:n jälkeen. Varojen luovuttamista koskevaa rajoitusta ei sovelleta kuitenkaan jatkuvan luoton luottorajan nostamiseen. Rajoituksella on haluttu estää yölliset pikaluottohaut, sillä yöllisten lainahakujen on katsottu lisäävän harkitsematonta lainanottoa, kun kuluttajan harkintakyky saattaa olla heikentynyt. (Kuluttajansuojalaki 38/1978, 7:19 §; Uusi laki kieltää pikavipit yökulkijoilta 2009.)

Kuluttajalla on lisäksi oikeus peruuttaa kuluttajaluottosopimus 14 päivän kuluessa siitä, kun luottosopimus on tehty. Kuluttajansuojalaki on pakottavaa oikeutta kuitenkin vain kuluttajan hyväksi, joten luotonantaja ja luotonsaaja voivat sopia pidemmästäkin

peruuttamisen määräajasta. Mikäli luottosopimus annetaan kuluttajalle vasta luottosopimuksen solmimisen jälkeen, aletaan 14 päivän peruuttamisoikeuden määräaika laskemaan vasta siitä ajankohdasta, jolloin kuluttaja on saanut luottosopimuksen. (Makkonen 2012, 162–163.)

Kuluttajalla on oikeus maksaa koko luotto tai osa siitä ennen luoton erääntymistä. Tällöin luotonantajalle voi kuitenkin syntyä oikeus saada korvaus luoton tai sen osan enneaikaisesta maksamisesta, mikäli luottoa ei ole sidottu viitekorkoon. Korvaus ei saa kuitenkaan ylittää yhtä prosenttia takaisin maksetun luoton määrästä. Mikäli enneaikaisen takaisinmaksun hetkellä luottosopimuksen päättymiseen on alle vuosi, korvaus saa olla vain puoli prosenttia takaisin maksetun luoton määrästä. Korvauksena saa kuitenkin enintään periä koron määrän enneaikaisen takaisinmaksun ja luottosopimuksen päättymisen väliseltä ajalta. (Kuluttajansuojalaki 38/1978, 7:28 §.)

4.4 Valvonta

Aluehallintovirasto (AVI) sekä Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvovat yhdessä kuluttajaluottojen markkinoinnin ja luottosopimusten lainmukaisuutta. Ensikädessä AVI antaa ohjaustoimen elinkeinoharjoittajalle säännösten vastaisista toimista ja mikäli elinkeinoharjoittaja ei tästä huolimatta korjaa toimiaan, siirtää AVI asian Kilpailu- ja kuluttajaviranomaisten käsiteltäväksi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi kieltää elinkeinoharjoittajaa jatkamasta tällaista menettelyä tai uudistamasta sitä tai siihen rinnastettavaa menettelyä. Kiellon lisäksi elinkeinoharjoittajalle annetaan uhkasakko, jollei sitä erityisestä syystä pidetä tarpeettomana. (Aluehallintoviraston www-sivut 2017.)

Laki eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä tuli voimaan 1.1.2017 kumoten aikaisemman eräiden luotonantajien rekisteröinnistä annetun lain (747/2010). Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää valtakunnallista rekisteriä luotonantajista ja vertaislainavälittäjistä (luotonantaja- ja vertaislainanvälittäjärekisteri) ja valvoo samalla rekisterilain noudattamista. (Aluehallintoviraston www-sivut 2017.) Laki koskee elinkeinoharjoittajia, jotka myöntävät kuluttajansuojalain 38/1978 7 ja 7 a luvun mukaisia kuluttajaluottoja. Lakia sovelletaan myös elinkeinoharjoittajiin, jotka

välittävät luottoja kuluttajille, jos luoton myöntäjänä on joku muu kuin kuluttajansuojalain 7 tai 7 a luvun mukainen luotonantaja (vertaislaina). (Laki eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä 853/2016, 1 §.)

Uuden lain myötä elinkeinoharjoittaja saa myöntää kuluttajaluottoja vain, jos se on rekisteröitynyt luotonantajaksi. Vertaislainoja saa myös välittää vain elinkeinoharjoittaja, joka on rekisteröitynyt luotonantajaksi tai vertaislainavälittäjäksi. Aluehallintovirasto rekisteröi ilmoituksen tehneen elinkeinoharjoittajan luotonantajaksi tai vertaislainavälittäjäksi, mikäli

- ilmoituksen tekijällä on oikeus harjoittaa elinkeinoa Suomessa
- ilmoituksen tekijä ei ole konkurssissa, hän on luonnollinen täysi-ikäinen henkilö eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu
- ilmoituksen tekijä on luotettava
- ilmoituksen tekijällä on sellainen luottotoiminnan tuntemus kuin harjoitetun luottotoiminnan tai vertaislainavälityksen luonteeseen ja laajuuteen katsoen on tarpeen

Aluehallintovirasto voi myös evätä rekisteröinnin, mikäli on ilmeistä, että ilmoituksen tekijän tarkoituksena on tarjota kuluttajaluottoja tai harjoittaa vertaislainavälitystä toisen välikätenä. (Laki eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä 853/2016, 2,4 §.)

Luotonantaja- ja vertaislainarekisteriin rekisteröidyn elinkeinoharjoittajan on jatkossa myös saatava lupa asiakasvarojen vastaanottoon aluehallintovirastolta. Asiakasvarojen vastaanottamisesta tulee ilmoittaa aluehallintovirastolle ja liittää ilmoitukseen selvitys asiakasvarojen säilyttämisestä ja käsittelystä. Aluehallintovirasto arvioi ennen luvan myöntämistä, voidaanko ilmoituksen tekijää pitää sopivana asiakasvarojen vastaanottamiseen. (Aluehallintoviraston www-sivut 2017.)

4.5 Lainsäädännön muuttuminen tulevaisuudessa

Vuoden 2013 lakimuutos ei ole tuonut toivottua tulosta ja lakimuutokselle ollaankin hakemassa muutosta. Lain kiristymisen jälkeen suurimmaksi ongelmaksi ovat nousseet pikaluottoyritysten tarjoamat vähintään 2 000 euron luottolimiitit, joissa luottoa

voi nostaa osissa. Lain mukaan alle 2 000 euron lainassa korko saa olla maksimissaan 50 prosenttia plus viitekorko. Pikaluottoyrietykset ovatkin kiertäneet lakia myöntämällä esimerkiksi 2 010 luottolimiitin, joissa todelliset vuosikorot saattavat nousta jo huomattavasti yli sadan prosentin. (Lehmusvirta 2017, 10.)

Oikeusministeriön lausuntokierroksella olevassa arviomuistiossa esitetään, että korkokattosäätelyä laajennettaisiin myös 2 000 euron ja sitä suurempiin luottoihin. Arviomuistiossa esitetään myös, että soveltamisrajoitus, jossa korkokattosäätely ei koske hyödykesidonnaisia luottoja, joihin ei liity oikeutta nostaa rahavaroja poistettaisiin. Korkokaton laskemista esitetään myös laskettavan 50 prosentista 30 prosenttiin. (OM 16/41/2016.)

Koska kuluttaja-asiamies on huomannut, että todellinen vuosikorko ei anna täysin selkeää kuvaa luoton todellisista kustannuksista, on esitetty, että rajoitettaisiin luotonantajan oikeutta periä luottokustannuksia muuna kuin korkona. Pikaluotoille on yleistynyt käytäntö periä nostopalkkioita, jotka voivat olla joko euromääräisiä tai tietty prosenttiosuus noston summasta. Todellisen vuosikoron nykyisten laskentasääntösten seurauksena on, että kuluttajat saattavat maksaa jatkuvissa luotoissa tosiasiaassa luottokustannuksia enemmän kuin todellisena vuosikorkona on ilmoitettu. (OM 16/41/2016.) Kuluttaja-asiamies ehdottaa myös, että kuluttajaluottosääntösten soveltamista laajennettaisiin myös korottomiin ja kuluttomiin luottoihin, joita esiintyy usein elektroniikan hankinnassa. Tiettyihin korottomiin ja kuluttomiin luottoihin tulisi myös harkita luottokelpoisuuden arvioimista koskevaa säännöstä. (Kuluttaja-asiamies kannattaa tiukempaa säätelyä luotoille 2017).

1.1.2017 voimaan tulee lain myötä vertaislainat rinnastetaan kuluttajansuojalain kuluttajaluottoja koskevassa lainsäädännössä kuluttajaluottoihin. Kuluttaja-asiamies esittääkin nyt, että vertaislainat tulisi huomioida vastaavalla tavalla myös korkolain tahdonvaltaisuutta koskevassa pykälässä ja saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) kuluttajasaatavia koskevissa pykälissä. Sääntelyn tarkoituksena olisi suojata kuluttajaa maksuviivästystilanteessa kohtuuttoman suurilta viivästyskorko- ja perintäkuluvaatimuksissa. (OM 16/41/2016.)

Kuluttajaluottoihin ja erityisesti pikaluottoihin kohdistuneen lainsäädännön kiristämällä on aina pyritty estämään niistä aiheutuneita velkaongelmia sekä suojelemaan kuluttajaa. Nykyisen sääntelyn korjaamisella pyritään nyt kitkemään lopullisesti pikaluottoyhtiöiden harjoittaman lainsäädäntöön jääneiden porsaanreikien kiertämisen. Ennen aiemman sääntelyn voimaantuloa viranomaiset kuvittelivat, että korkokaton asettamisen myötä kuluttajat eivät siirtyisi suurempiin luottoihin. Korkokatto sääntely ei kuitenkaan toiminut halutulla tavalla ja nyttemmin on jouduttu pohtimaan mitä voitaisiin tehdä seuraavaksi. Sääntelyn kiristämisen lisäksi onkin pohdittu positiivisen luotorekisterin tuomia hyötyjä. (Lehmusvirta 2017, 10.)

5 PIENLAINOJEN KÄYTÖ

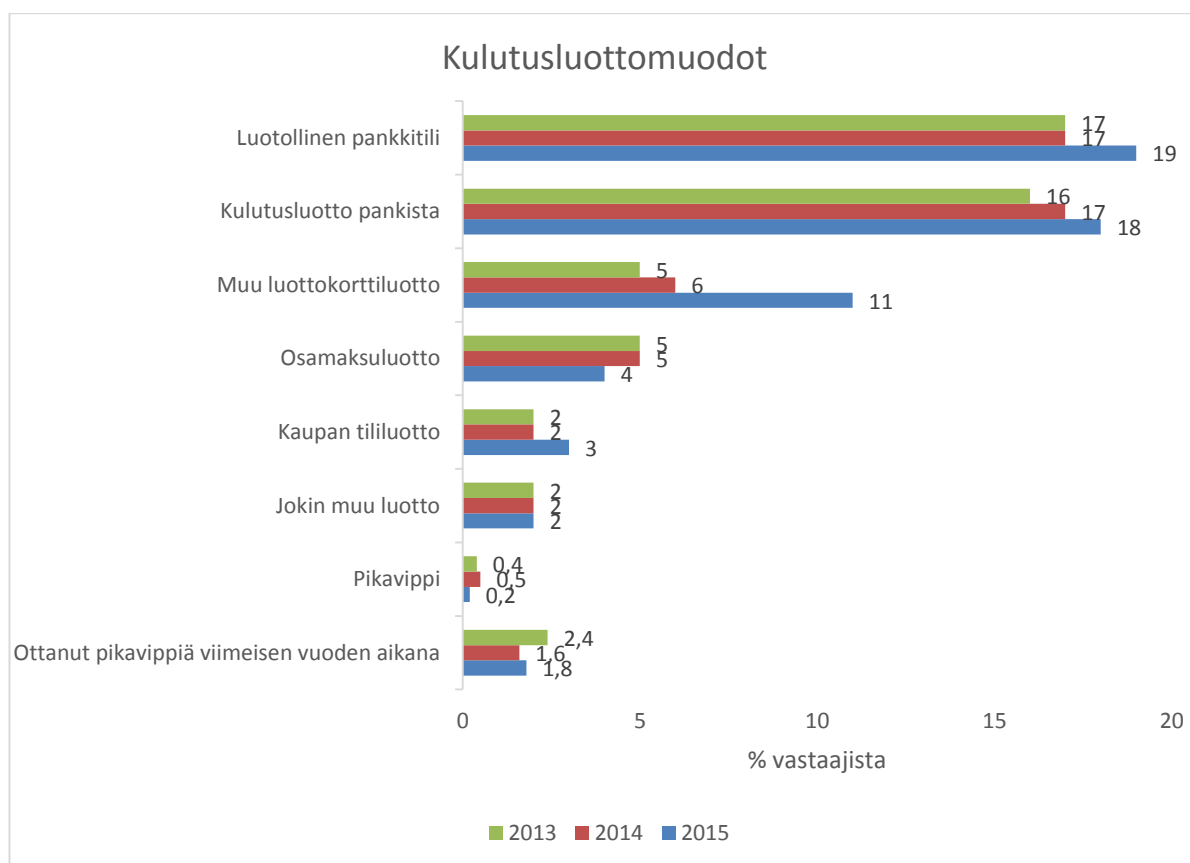
Pikaluottojen ja muiden kulutusluottojen käyttöä on tutkittu useasti ja erityisesti nuorten pienlainojen käyttö on ollut usein tutkimuskohteena. Esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeriö teetätti jo vuonna 2006 selvitystutkimuksen nuorten pikavippien ja muiden kulutusluottojen käytöstä. Tuolloin tutkimuksessa selvisi muun muassa, että pikavippien suurimpia käyttökohteita olivat juhliminen, nautintoaineet (mm. alkoholi ja tupakka), ruoka sekä muiden velkojen tai niiden korkojen maksaminen. Tutkijat havaitsivat myös, että pikavippien otto oli huomattavasti yleisempää työttömillä ja huonotuloisilla. Lisäksi havaittiin pikavippien kasautuvan enemmän yksinhuoltajille kuin muille lapsiperheille. Muiden kulutusluottojen käyttö oli kuitenkin toisenlaista, sillä esimerkiksi pankkien kulutusluotot vaativat vakuuden, säännölliset palkkatulot ja takauksen. Pikavippejä on puolestaan huonotuloisten ja työttömienkin helppo saada, sillä pikavippiyhtiöillä ei ole samoja vaatimuksia. (Kaartinen & Lähteenmaa 2006, 40–47.)

5.1 Finanssialan Keskusliiton tutkimus 2015

Finanssialan Keskusliitto on tutkinut suomalaisten rahankäyttöä vuodesta 1979 alkaen 1-2 vuoden välein. Tutkimuksessa selvitetään suomalaisten säästämisessä, luotonkäytössä ja maksutavoissa tapahtuneita muutoksia. Viimeisin tutkimus on tehty vuonna

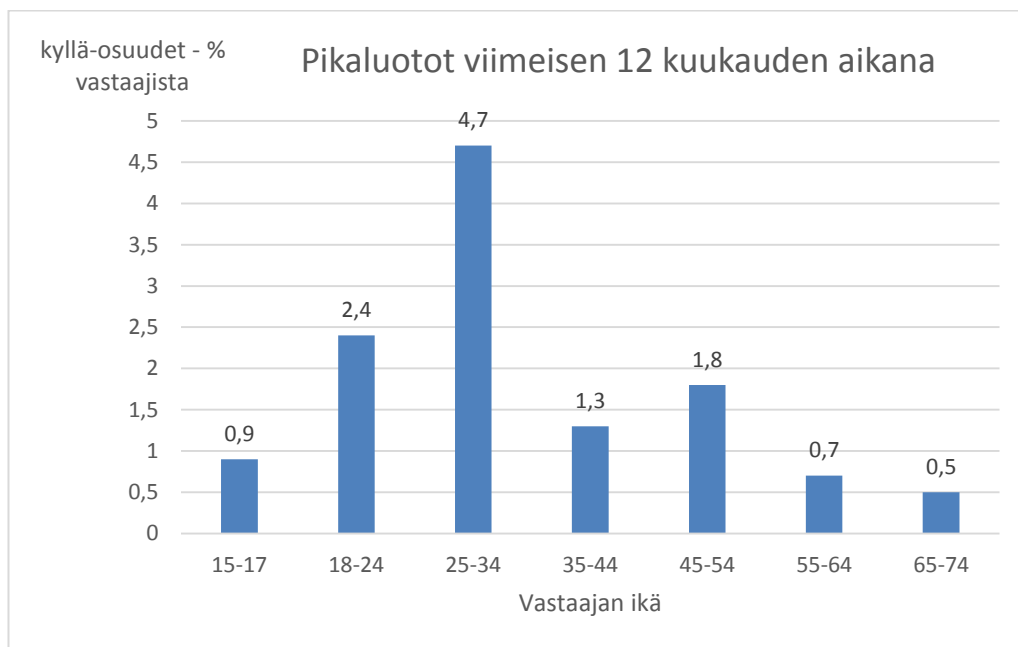
2015. Tutkimuksen kohderyhmän muodosti 15–74 vuotiaat henkilöt ja tutkimusta varten haastateltiin 2 500 kohderyhmään kuuluvaa henkilöä eri puolella Suomea. Tutkimuksessa vertailtiin soveltuvin osin tuloksia tätä edeltäneeseen tutkimukseen, joka on vuodelta 2014. (Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2015, 6.)

Tutkimukseen vastanneista 39 prosentilla oli jotakin kulutusluottoa ja osuus oli selvästi korkein kyseisen tutkimuksen historiassa. Keskimääräisesti kulutusluottoja oli ylivoimaisesti eniten 35–54 vuotiailla. Keskimääräisesti vähemmän kulutusluottoja oli yhä alle 25-vuotiailla ja yli 65-vuotiailla. Tavallisimmat kulutusluottomuodot olivat luotollinen pankkitili ja pankista otettu kulutusluotto. Luotollisia pankkitilejä oli 19 prosentilla vastaajista ja pankista otettua kulutusluottoa 18 prosentilla. Kulutusluottoja omaavista 65 prosentilla oli niitä yksi, kaksi joka neljänneksellä ja kolme tai useampia 9 prosentilla. (Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2015, 20.)

Kuvio 1. Kuluttajamuodot. (Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2015)

Tutkimukseen vastanneista 1,8 % oli ottanut pikaluottoa. Vastaavasti vuoden 2014 tutkimuksessa pikaluottoa oli ottanut 1,6 % ja vuonna 2013 2,4 %. Vuonna 2015 pikaluottoja olivat ottaneet viimeisen 12 kuukauden aikana eniten 25–34 vuotiaat (4,7 % vastanneista). 18–24 vuotiaiden osuus oli 2,4 %, 35–44 vuotiaiden 1,3 % ja 45–54 vuotiaiden 1,8 %. Muissa ikäryhmissä osuudet olivat selvästi tätä pienempiä. Pikaluottoa ottaneista 43 % oli ottanut sitä vain kerran ja 55 % useamman kuin kerran. Aikaisempina vuosina tutkimuksen yhteydessä on tullut esille, että pikaluottoja ottavat eniten ne, joiden menot ovat suuremmat kuin heidän tulonsa ja he joutuvat ottamaan ylimääräistä lainaa menojensa kattamiseksi. (Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2015, 19–20.)

Kuvio 2. Pikaluotot viimeisen 12 kuukauden aikana. (Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2015)

Keväällä 2015 vastaajilla oli kulutusluottoja keskimäärin 8 700 euroa, mikä oli lähes yhtä paljon kuin vuonna 2014. Vakuudellisten pankista otettujen kulutusluottojen keskimääräinen euromäärä oli kuitenkin kasvanut 10 400 euroon, vastaavan määrän ollessa vuonna 2014 9 800 euroa. Muualta kuin pankista otettujen kulutusluottojen keskimääräinen euromäärä oli laskenut vuoden 2014 6 300 eurosta 5 600 euroon. Alle 200 euron lainamäärin osuus oli laskenut edelleen, mutta sen sijaan keskikokoisten 200 – 5 000 euron kulutusluottojen osuus oli kasvanut selvästi. Muutos heijastelee vuonna 2013 voimaantullutta tiukempaa lainsäädäntöä. 200 – 1 000 euron lainamäärän

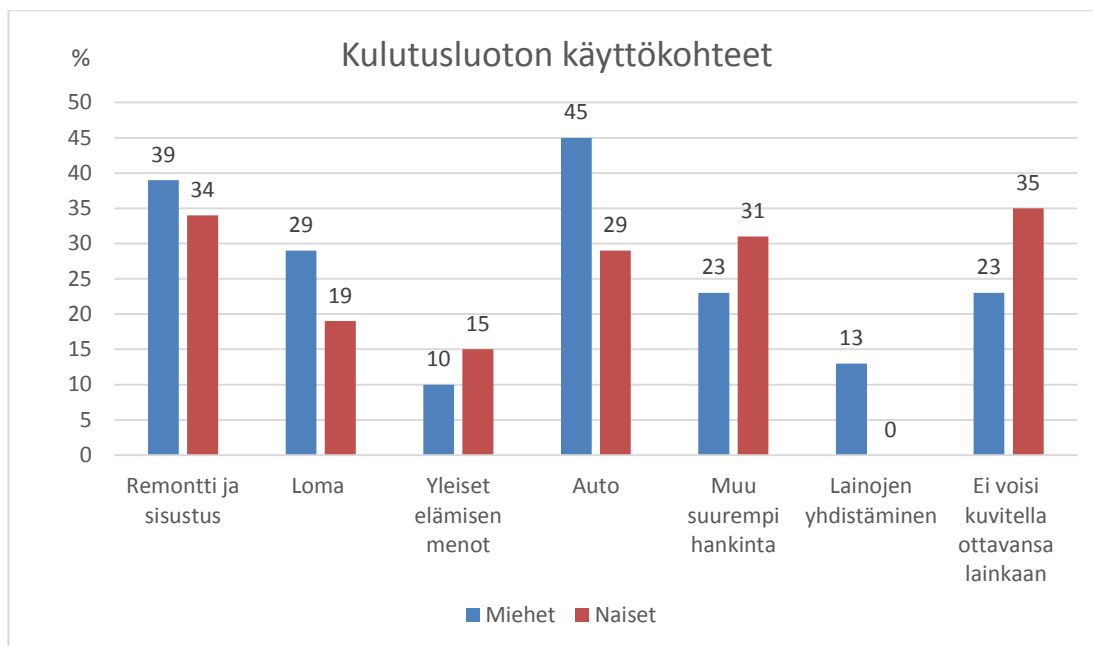
osuus oli 36,8 %, 1 001 – 2 000 euron osuus 22,9 % ja 2 001 – 5 000 euron 18,2 %.
(Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2015, 26–27.)

Taulukko 1. Kulutusluottomäärät. (Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2015)

% niistä, joilla on kulutusluottoa ja ovat ilmoittaneet lainamäärän									
	Kulutusluottoa yleensä			Kulutusluottoa pankista			Muualta kuin pankista		
	2015	2014	2013	2015	2014	2013	2015	2014	2013
Korkeintaan 200 €	5,0	6,9	9,2	3,0	4,5	5,5	9,1	11,7	15,8
201 - 1000 €	21,9	19,3	21,0	14,3	11,7	14,5	36,8	34,4	32,1
1001-2000 €	15,9	16,0	15,2	12,3	13,9	14,2	22,9	20,0	16,9
2001-5000 €	18,0	20,2	16,9	17,9	23,1	18,5	18,2	14,4	14,2
5001-10000 €	17,9	15,8	16,9	24,3	19,8	20,0	5,3	7,8	11,6
10001-20000 €	11,4	12,6	13,5	16,5	16,2	17,9	1,4	5,6	5,8
20001-40000 €	6,8	5,9	4,0	8,4	7,2	6,1	3,8	3,3	0,5
40001 - 60000 €	1,3	1,7	1,2	2,0	2,2	1,2	-	0,6	1,1
60001 - 100000 €	1,0	0,9	1,5	0,7	0,8	1,8	1,4	1,1	1,1
yli 100000 €	0,8	0,7	0,6	0,7	0,6	0,3	1,0	1,1	1,1
Keskimäärin euroa	8700	8600	8700	10400	9800	9500	5600	6300	5800

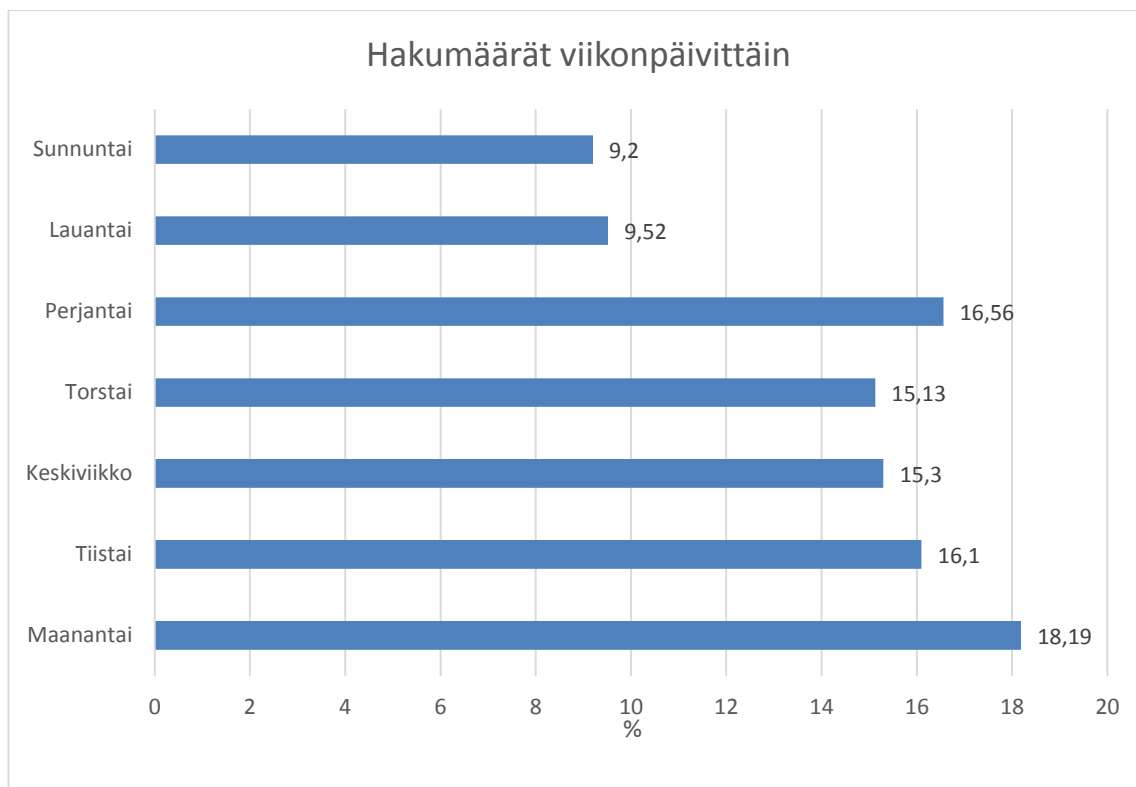
5.2 Pienlainayritysten omat tutkimukset

Lainatuotteita vertaileva VertaaEnsin.fi sivusto ja asiakasymmärrystoimisto Kopla selvittivät vuonna 2016 teettämässään tutkimuksessa, kuka todennäköisimmin hakee kulutusluottoa. Tutkimukseen vastasi 150 henkilöä ja vastanneista miehistä 77,4 % ottaisi kulutusluoton, kun taas vastaavasti naisista kolmasosa ei voisi kuvitella ottavansa lainkaan kulutusluottoa. Miehet suhtautuivat kulutusluoton ottamiseen selvästi myönteisemmin kuin naiset ja miehistä 45 % ottaisi kulutusluoton autoa varten. Sekä miesten että naisten kohdalla reilu kolmasosa voisi ottaa kulutusluoton remontointia tai sisustamista varten. Perheellisillä suosituin kulutusluoton käyttökohde olisi remontointi ja sisustus ja lähes yhtä suosittuna auto. Yksinasuvat käyttäisivät puolestaan kulutusluoton matkailuun. Tutkimuksessa selvisi myös, että suurituloisemmat suhtautuivat kulutusluoton ottamiseen selvästi myönteisemmin. Yli 40 000 euroa vuodessa tienaaavista jopa 82,2 % voisi ottaa kulutusluoton, kun taas alle 20 000 euroa vuodessa tienaaavista 42,1 % ei voisi kuvitella ottavansa kulutusluottoa. Lisäksi keski-ikäiset suhtautuivat selvästi myönteisimmin kulutusluoton ottamiseen. (Heikkinen 2016)

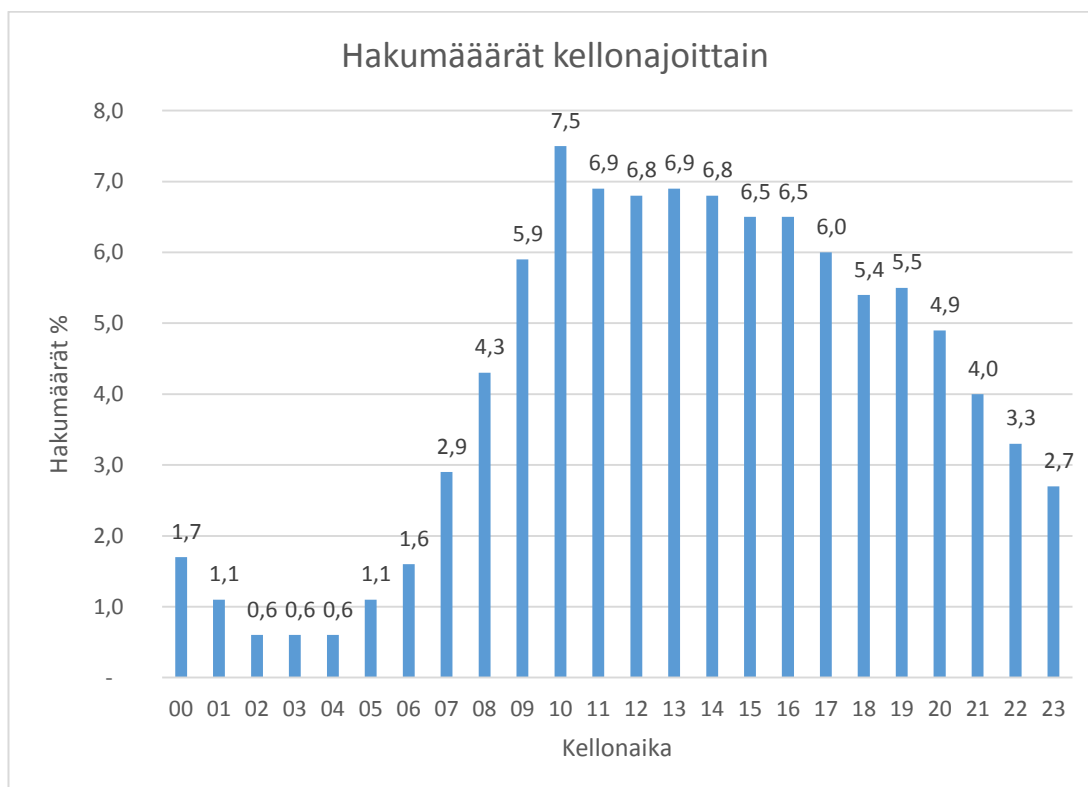

Kuvio 3. Kulutusluoton käyttökohteet (Heikkinen 2016)

Suomalaisen Tact Finance Oyj:n lainapalvelu Vippi.fi kesällä 2016 teettämä tutkimus tarkasteli pienlainojen käyttöä Googlen käyttäjätietojen ja Tact Finance Oyj:n asiakaskannan perusteella. Tutkimuksen mukaan lainahakuja tehdään pääosin klo 10–19 välisenä aikana ja vain 10 % tehdään tämän aikavälin ulkopuolella. Myös suurin osa rahanostoista tehdään klo 10–19 välisenä aikana ja aktiivisin aika on klo 10–16. Viikonpäivistä maanantai (18,19 %) oli selvästi suosituin lainahakupäivä ja perjantai toiseksi suosituin (16,56 %). Viikonloppua on yleisesti pidetty kaikkein ruuhkaisimpana lainahakupäivänä, mutta lauantai ja sunnuntaina olivat selvästi hiljaisimmat päivät (noin 9 %). Tutkimuksessa vertailtiin myös haettiinko lainaa mobiilisti vai perinteisesti tietokoneen kautta. Hakutavassa esiintyi huomattavia eroja, esimerkiksi Helsingissä hauista 58 % tehtiin mobiilisti, kun taas vastaavasti Porissa vain 20 %. Pääosin mobiilikäyttäjien määrä oli koko maassa noin 20 % tienoilla. Lainaa hakevien keski-ikä oli puolestaan yli 30 vuotta ja selkeästi suurin lainanhakijaryhmä oli 30–55 vuotiaat ja tätä vanhemmat. (Suomalainen ei juhli lainarahalla 2016)

Kuvio 4. Hakumäärä viikonpäivittäin. (Suomalainen ei juhli lainarahalla 2016)

Kuvio 5. Hakumäärä kellonajoittain (Suomalainen ei juhli lainarahalla 2016)

6 VELKAANTUMINEN

Suomalaisten velkaantumisaste on noussut huolestuttavasti viime vuosina ja erityisesti nuorten kasvavasta velkaantumisesta on tullut merkittävä yhteiskunnallinen ongelma. Nuorten ylivelkaantuminen on kasvava ongelma, joka korostuu erityisesti pääkaupunkiseudulla muun muassa kalliin asumistason vuoksi. Tilastojen mukaan maksuhäiriömerkintä on jo yli 370 000 suomalaisella, joista 25–34 vuotiaat miehet muodostavat suurimman yksittäisen ryhmän. Nuorten ylivelkaantumiseen altistavat useammat tekijät, kuten asunnottomuus, riippuvuudet, mielenterveysongelmat sekä vanhempien puutteellinen tuki. Nuoret kuuluvat lisäksi riskiryhmään, sillä heidän tulonsa koostuvat usein pienipalkkaisista pätkätoistä. (Ala-Kivimäki 2017.)

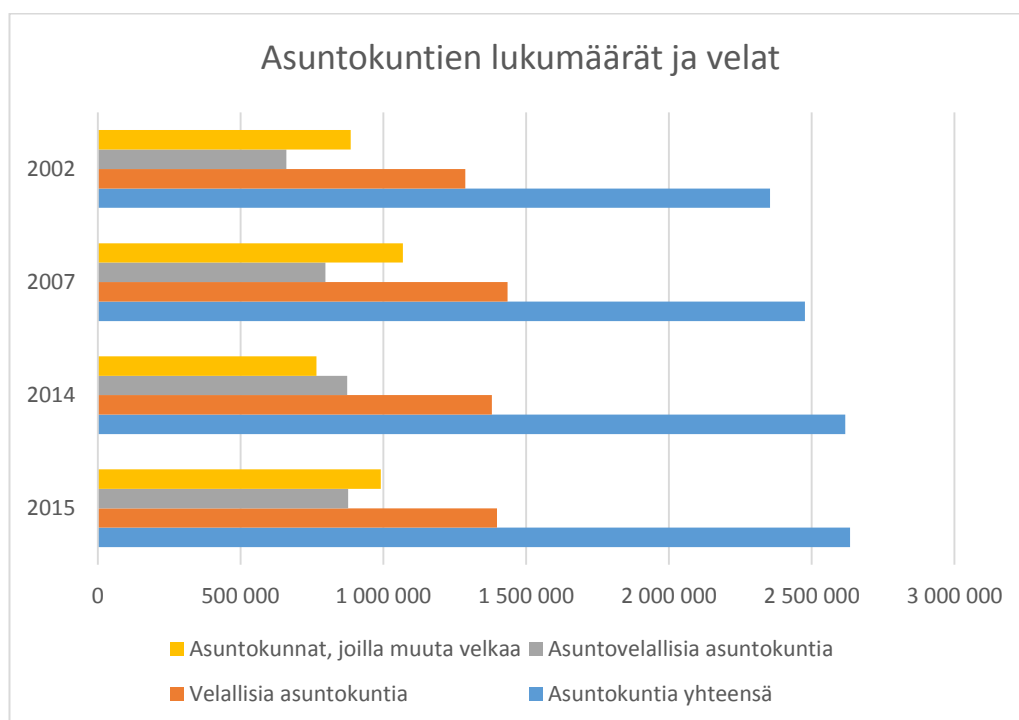
Nuorten lisäksi velkaantuneiden huolestuttavasti kasvava ryhmä on eläkeläiset. Esimerkiksi Takuusäätiön takausta hakevien eläkeläisten osuus on noussut 13 prosentista 25 prosenttiin kaikista hakijoista kahden viime vuoden aikana (Takuusäätiön www-sivut 2017). Eläkeläisten velkaantuneisuutta ruokkii aggressiivisesti markkinoidut ja helposti haettavissa olevilla luotot. Yksi syy eläkeläisten velkaantumiseen on myös puutteellinen varautuminen eläköitymiseen. Velkaa ei ole saatettu lyhentää tarpeeksi ja kulutus on ollut suurta työiässä. Eläkkeellä tulot pienenevät huomattavasti ja suurta velkamäärää on tuolloin vaikeampi lyhentää. (Saari 2017)

Tyypillinen syy eläkeläisen velkaantumiseen on myös lasten auttaminen. Lapsen perheen ollessa taloudellisessa ahdingossa saatetaan helppoa luottoa hakea lapsen auttamiseksi. Mikäli tulot eivät riitä eläkeläisen omankaan talouden ylläpitoon, saatetaan hakea uusi luotto, jotta vanha saadaan maksettua. Luottoja ollessa useampi, pienistä tuloista saattaa olla mahdollista maksaa vain korkoja, jolloin lainat eivät lyhene lainkaan. (Saari 2017)

Tilastokeskuksen mukaan kotitalouksien velkaantuminen on ollut viime vuosikymmeninä nopeaa ja erityisesti asuntovelat ovat selvästi kasvaneet. Velkaantuminen oli erityisen nopeaa vuosikymmenen loppuun asti, jonka jälkeen velkojen kasvu hidastui ja viime vuosina kasvu on ollut melko vaatimatonta. Vuonna 2017 julkaistu velkaantumistilasto 2015 ottaa huomioon velat vuosina 2002–2015. Vuoteen 2002 verrattuna

asuntokuntien velat ovat reaalisesti kuitenkin kaksinkertaistuneet, joista asuntovelat kasvoivat eniten. (Velkaantumistilasto 2015, 4.)

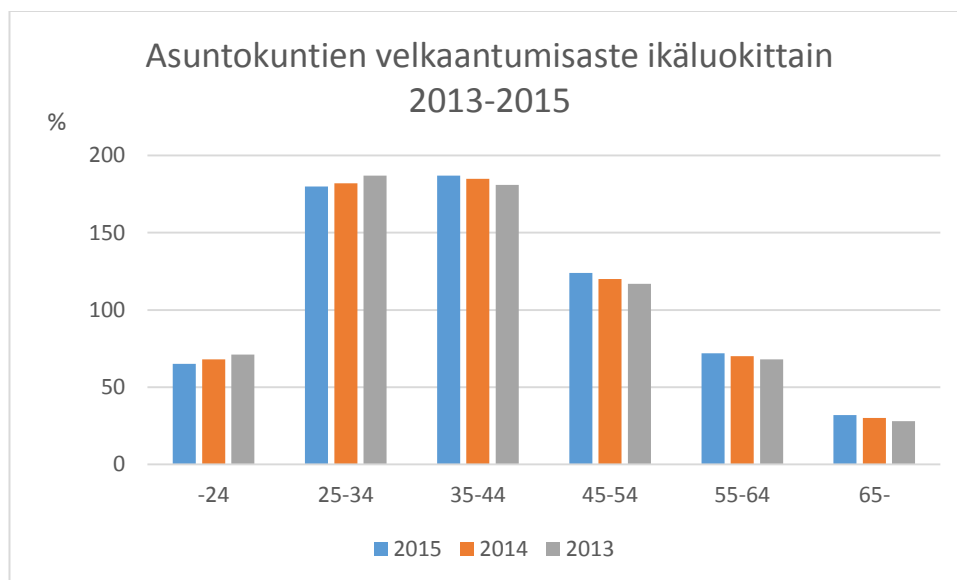
Vuonna 2015 velallisia asuntokuntia oli yhteensä 1 398 000 ja velkaa oli yhteensä 114,8 miljardia euroa. Velat jakaantuvat tilastossa asuntovelkoihin, elinkeinotoiminnan ja tulolähteen velkoihin sekä muihin velkoihin, joihin sisältyvät kulutukseen tai suurin hankintoihin otetut velat. Vuodesta 2015 muihin velkoihin ovat sisältyneet myös opintovelat. Vuonna 2015 asuntovelkaa oli yhteensä 876 900 asuntokunnalla sekä elinkeinotoiminnan ja tulolähteen velkoja 79 800 asuntokunnalla. Muita velkoja oli 23,9 miljardia euroa 991 500 asuntokunnalla. (Velkaantumistilasto 2015, 4.)

Kuvio 6. Asuntokuntien lukumäärät ja velat (Velkaantumistilasto 2015)

Tilastokeskus mittaa velkojen rasittavuutta suhteuttamalla velkamäärät asuntokuntien käytettävissä oleviin tuloihin. Velkojen suhdetta vuoden aikana saatuihin käytettävissä oleviin rahatuloihin kuvaa velkaantumisaste. Kaikkien asuntokuntien velkaantumisaste vuonna 2015 oli 112 prosenttia. Vuonna 2002 vastaava arvo oli 70 prosenttia. Velkaisimpia asuntokuntia olivat nuorten ja keski-ikäisten asuntokunnat. 25–44 vuo-

tiaiden henkilöiden asuntokuntien velkaantumisaste oli 180–187 prosenttia. Eläkeläisten velkaantumisasteet olivat huomattavasti muita pienempi ja yli 65 vuotiaiden velkaantumisaste oli 32 prosenttia. (Velkaantumistilasto 2015, 4.)

Kuvio 7. Asuntokuntien velkaantumisaste ikäluokittain 2013–15 (Velkaantumistilasto 2015)

Kotitalouksien velkaantumisaste on edelleen kasvussa ja vuoden 2016 lopussa kaikkien kotitalouksien velkaantumisaste onkin noussut 126,5 prosenttiin (Rahoitustilinpito 2016). Vuonna 2016 Takuusäätiön maksuttomaan neuvontalinjaan tulikin yli 40 000 puhelua soittojen määrän kasvaessa yli 50 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Takuusäätiön mukaan soitot neuvontalinjaan ovat vain jäävuoren huippu, sillä sadoilla tuhansilla suomalaisilla on maksuhäiriömerkintä. Takuusäätiön neuvontalinjalle soittaneista on jo vakavassa velkakierteessä ja laskurästejä sekä kulutusluottoja on yhteensä noin 25 500 euron edestä. (Takuusäätiön www-sivut 2017.)

Vuoden 2017 alusta on rekisteröity yhteensä noin 150 000 henkilölle yli puoli miljoonaa maksuhäiriömerkintää. Verrattuna viime vuoden alkuun kasvua on 11 prosenttia. Maksuhäiriöt ovat usein seurausta siitä, että kuluttajat ovat liian velkaantuneita useaan eri paikkaan. Lainanotto on nykyisin liian helppoa ja kuluttamisesta on tullut helpompaa ja nopeampaa. Lisäksi raha on muuttunut käteisestä bittirahaksi ja rahankäyttö on pitkälti automatisoitunut. (Vuorio 2016.)

7 POHDINTA JA YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia pienlainoja, niiden eri muotoja sekä niihin liittyvää lainsäädäntöä. Tavoitteena oli myös tarkastella mihin tarkoitukseen pienlainoja on käytetty sekä paljonko niitä on käytetty. Tietolähteenä käytin paljon nykyistä lainsäädäntöä, valmista olemassa olevaa tutkimusaineesta sekä artikkeleita ja kirjallisuutta. Valmis olemassa oleva tutkimusaineisto käsitti Finanssialan Keskusliiton tutkimuksen Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat vuodelta 2015, Tilastokeskuksen Velkaantumistilaston 2015 sekä pienlainayhtiöiden omia tutkimuksia. Luotonantoon liittyvä kirjallisuus toimi myös keskeisenä tietolähteenä.

Koska pienlainalle ei ole virallista määritelmää, työssäni on aluksi pohdittu mitä pienlainalla tarkoitetaan. Työssäni pienlainat ovat kuluttajaluottojen osa ja niitä säätelevät pitkälti kuluttajansuojalaki ja erityisesti lain 7 luvun säännökset kuluttajaluotoista. Laki sisältää muutamia erikoisuuksia, jotka kohdistuvat erityisesti pikaluottoihin. Vaikka pienlainoihin voidaan lukea useita erityyppisiä luottoja, ovat pikaluotot silti tyypillisin pienlainan muoto. Pienlainoihin voidaan katsoa kuuluvan myös muun laisia luottoja eivätkä kaikki kuluttajansuojalain säännökset kosketa kaikkia lainamuotoja samalla tavalla. Esimerkiksi nykyisessä lainsäädännössä korkokatto koskee vain alle 2 000 euron luottoja eikä vertaislainoja huomioida samalla tavalla korkolaissa kuin kulutusluottoja.

Erityisesti pikaluotot ovat kohdanneet useita lakimuutoksia ja sääntelyä ollaan kiristämässä jälleen. Lakien kiristämisen taustalla on ollut kuluttajan suojelemien pikaluottojen aiheuttamilta ongelmilta. Pikavippien ilmestyttyä markkinoille pikaluottoyhtiöt perivät luotoistaan huimia korkoja ja tekivät jo tuolloin huomattavaa voittoa. Sääntelyn kiristymisen jälkeenkin pikaluottoala on kukoistanut ja yhtiöt tekevät entistä kovempia tuloksia. Pikaluottoyhtiöt ovat useimmiten huonossa maineessa pitkälti jatkuvasta pyrkimyksestä sopeuttaa toimintaa lainsäädännön porsaanreikiin sekä sääntelyn noudattamatta jättämisestä.

Suomen lisäksi erityisesti pikaluottojen on huomattu aiheuttavan ongelmia myös muualla Euroopassa. Lainsäädäntöä on kiristetty vuosien mittaan ja luottomuodot ja niiden

tarjonta on kokenut muutoksia myös muualla Euroopassa. Ruotsissa pikaluottoihin liittyvä lainsäädäntö ei ole ollut samankaltaista kuin Suomessa ja pikaluotot aiheuttavat maassa edelleen runsaasti maksuhäiriömerkintöjä.

Pienlainojen on usein ajateltu aiheuttavan ongelmia erityisesti nuorille ja lainoja on käytetty useimmiten juhlimiseen. Nykyisin pienlainojen aiheuttamat ongelmat koskevat yhä suurempaa joukkoa ja kasvavana ryhmänä ovat nykyisin eläkeläiset. Pienlainaa ottaa nykyisin tyypillisesti 25–35 vuotias ja lainanotto on yleisempää miesten keskuudessa. Pienlainoilla rahoitetaan edelleen juhlimista, matkustelua sekä arkielämän menoja. Pienituloisten keskuudessa pienlainoja joudutaan ottamaan paljon myös arkielämästä selviytymiseen kuten ruokaan, lääkkeisiin ja laskujen maksuun. Velkaantuneiden määrä on Suomessa tänä päivänä huipussaan ja velkakierteeseen ajautuneet joutuvat turvautumaan pienlainasta toiseen maksaakseen edellisiä lainoja sekä niiden korkoja.

Valitessani opinnäytetyöni aiheita epäilin saatavilla olevan materiaalin määrää. Erityisesti epäilin olemassa olevien tutkimusten löytämistä, mutta aloitettuani työskentelyn huomasin, että aiheesta on saatavilla runsaasti erityyppistä lähdeaineistoa. Näin jälkikäteen ajateltuna olisin voinut panostaa jo olemassa olevien tutkimusten analysointiin syvemmin ja tutkimuksia olisi voinut olla mukana useampia. Opinnäytetyöhön olisi voinut vielä liittää, jonkin itse toteuttamani haastattelun, jolloin olisin saanut aiheeseen vielä kattavamman näkökannan.

Tässä opinnäytetyössä ei käyty lainkaan läpi yrityksille tarjottavia luottoja eikä tarkasteltu yritysten pienlainojen käyttöä. Yritysten kannalta tarkastellut pienlainat olisivat tehneen tämän työn sisällöstä liian laajan, mutta yrityksille suunnatut pienlainat voisivat olla oma erillinen työnsä. Pienlainoihin kohdistuva säätely on kohtaamassa taas muutoksia ja työn jatkotutkimusmahdollisuutena voisikin olla säätelyn muuttumisen vaikutukset.

LÄHTEET

- Ala-Kivimäki, P. 2017. Nuoret velkaantuvat pikavipeillä, ja se on myös aikuisten syytä, sanoo talousneuvoja – Näin opetat lasta käyttämään rahaa järkevästi. Helsingin Sanomat. Viitattu 25.4.2017. <http://www.hs.fi>
- Aluehallintoviraston www-sivut. Viitattu 19.2.2017. <https://www.avi.fi>
- Aurejärvi, E. 1986. Luotto- ja maksuvälineet. Helsinki: Condictio Oy
- Ferratum Finland Oy:n www-sivut. Viitattu 12.2.2017. <https://www.ferratum.fi>
- Finanssivalvonnan www-sivut. Viitattu 11.2.2017. <http://www.finanssivalvonta.fi>
- Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, rikoslain 36 luvun 6 §:n ja korkolain 4 §:n muuttamisesta 64/2009.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, eräiden luotonantajien rekisteröinnistä annetun lain sekä korkolain 2 §:n muuttamisesta. 78/2012.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta, asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä ja eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi 77/2016.
- Halonen, U. 2010. Kulutusluottoselvitys. Helsinki: Finanssialan Keskusliitto. Viitattu 12.3.2016. <http://docplayer.fi/482936-Kulutusluottoselvitys.html>
- Heikkinen, J. 2016. Kuka ottaa kulutusluottoa? VertaaEnsin.fi. 25.7.2016. Viitattu 2.4.2017. <https://www.vertaensin.fi>
- Herrala, O. 2010. Pikavippiabisnes kasvaa rajoitusten jälkeen. Kauppalehti 18.10.2010. Viitattu 22.4.2017. <https://www.kauppalehti.fi>
- Herrala, O. 2016. Pikavipit rikkovat taas ennätyksiä. Kauppalehti 249/2016, 4-5.
- Hoppu, E. & Hoppu, K. 2007. Kauppa- ja varallisuus oikeuden pääpiirteet. Helsinki: WSOYpro.
- Jyväskylän yliopiston www-sivut. 2017. Viitattu 25.4.2017. <https://koppa.jyu.fi>
- Kaartinen, R. & Lähteenmaa, J. 2006. Miten ja mihin nuoret käyttävät pikavippejä ja muita kulutusluottoja? Helsinki: Kauppa- ja teollisuusministeriö: Edita Publishing.
- Karttunen, T., Laasanen, H., Sippel, L., Uitto, T. & Valtonen, M. 2015. Juridiikan perusteet. 5. uud. p. Helsinki: Sanoma Pro. Viitattu 7.3.2017. <https://oppimisymparisto.sanomapro.fi>
- Kuluttaja-asiamies kannattaa tiukempaa sääntelyä luotoille. 2017. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Viitattu 26.4.2017. <https://www.kkv.fi>

Kuluttajaluottojen tarjoaminen. 2017. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Viitattu 4.4.2017.
. <https://www.kkv.fi>

Kuluttajansuojalaki. 1978. L 20.1.1978/38 muutoksineen.

Laki eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä. 2016. L
14.10.2016/853.

Lehmusvirta, A. 2017. Ruotsalaiset tippuvat velkaloukkuun - nyt maa kitkee pikavippiongelmia. Kauppalehti. Viitattu 23.4.2017. <https://www.kauppalehti.fi>

Lehmusvirta, A. 2017. Ruotsi kitkee pikavippiongelmia. Kauppalehti 58/2017, 10.

Luottokanta 2013. 2013. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 21.3.2017. <http://tilastokeskus.fi>

Makkonen, A. 2012. Vastuullinen luotonanto. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Makkonen, A. 2016. Asunto- ja kuluttajarahoitus. Helsinki: Talentum Media. Viitattu 26.3.2017. <http://verkkokirjahylly.almatalent.fi>

Näin helppoa on ottaa pikavippi toisen nimiin. 2009. Kauppalahti. Viitattu 23.4.2017. <https://www.kauppalehti.fi>

Pikaluottosääntelyn kehittämisvaihtoehdot. OM 16/41/2016.

Pikavippi2017 www-sivut. Viitattu 11.2.2017. <http://pikavippi2017.fi>

Pikavippien mainonta osittain harhaanjohtavaa – Monimutkaiset hinnastot ja termien vääristely voivat hämätä kuluttajaa. 2017. Financer.com. Viitattu 23.4.2017.
<https://financer.com/fi>

Rahoitustilinpito. 2016. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 26.3.2017. <http://tilastokeskus.fi>

Rekonen, S. 2007. Pikavipit – nopea tie onneen vai ahdinkoon. Suomen Rahatieto SRT Oy.

Räisänen, P. 2017. Pikavippiyhtiöillä huono maine valvojien keskuudessa - "Ala on kunnostautunut lainsäädännön kiertämisessä ja rikkomisessa". Kauppalehti 25.3.2017. Viitattu 22.4.2017. <https://www.kauppalehti.fi>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 25.4.2017.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali>

Saari, M. 2017. Miksi velkakierteeseen joutuneiden eläkeläisten määrä kasvaa ra-justi? Seura. Viitattu 25.4.2017. <https://seura.fi>

Suomalainen ei juhli lainarahalla. 2016. Vippi.fi. Viitattu 2.4.2017.
<https://www.vippi.fi/tutkimus>

Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat. 2015. Helsinki: Finanssialan Keskusliitto. Viitattu 2.4.2017. <http://www.finanssiala.fi>

Takuusäätiön www-sivut. Viitattu 26.3.2017. <http://www.takuusaatio.fi>

Uusi laki kieltää pikavipit yökulkijoilta. 2009. Kauppalehti. Viitattu 23.4.2017.
<https://www.kauppalehti.fi>

Valkama, E. & Muttilainen, V. 2008. Maksuvaikeudet pikaluottomarkkinoilla. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 86. Helsinki.

Valtioneuvoston asetus luottosopimuksesta kuluttajalle annettavista tiedoista 2.9.2010/789.

Velkaantumistilasto 2015, velkaantumisaste. 2017. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 26.3.2017. <http://www.stat.fi>

Verkkokauppa ja muu etämyynti. 2014. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Viitattu 4.4.2017. <https://www.kkv.fi>

Vuori, J. 2016. Maksuhäiriöt kaikkien aikojen ennätykseen – saako lainaa liian helposti? Seura. Viitattu 25.4.2017. <https://seura.fi>